የዳግማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ።

ምዕራፍ ፡ ፴ ።

ስለ ፡ አቶ ፡ በዛብህ ፡ — ስለ ፡ ንጉሥ ፡ ምኒልክና ፡ ከኢጣሊያኖች ፡ ጋራ ፡ ስላላቸው ፡ ግንኙነት ።

ዐፄ ፡ ምኒልክ ፡ ከዐፄ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ ልጅ ፡ ከአቤቶ ፡ ያዕቆብ ፡ ትውልድ ፡ ሲያያዝ ፡ የመጣው ፡ የስመ ፡ ጥሩው ፡ ንጉሥ ፡ የሣህለ ፡ ሥላሴ ፡ የልጅ ፡ ልጅ ፡ የንጉሥ ፡ ኀይለ ፡ መለኮት ፡ ልጅ ፡ ናቸው ። ትውልዱም ፡ ከአቤቶ ፡ ያዕቆብ ፡ ዠምሮ ፡ ቢቈጠር ፡ ዐፄ ፡ ምኒልክ ፡ ፲፫ኛ ፡ ይሆናሉ ። እናታቸው ፡ ወይዘሮ ፡ እጅግ ፡ አየሁ ፡ ይባላሉ ።

የተወለዱትም ፡ ባ፲፰፻፴፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ነሐሴ ፡ ፲፪ ፡ ቀን ፡ ነው ። በተወለዱ ፡ ባ፲፩ ፡ ዓመት ፡ ከ፫ ፡ ወር ፡ በሺሕ ፡ ፰፻፵፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ዐፄ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ወደ ፡ ሸዋ ፡ በመጡ ፡ ጊዜ ፡ ይዘዋቸው ፡ ወደ ፡ ጐንደር ፡ ሄዱ ።

በዚያም ፡ ዐፄ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ብልኅነታቸውንና ፡ አስተዋይነታቸውን ፡ ተመልክተው ፡ አብረው ፡ በማዕርግ ፡ ይዘዋቸው ፡ ሲኖሩ ፡ በመጨረሻም ፡ ሴት ፡ ልጃቸውን ፡ ወይዘሮ ፡ አልጣሽ ፡ ቴዎድሮስን ፡ ዳሩላቸው ።

በዓመት ፡ በዓል ፡ የፈረስ ፡ ጉግስ ፡ በሚደረግበት ፡ ቀን ፡ ከምኒልክ ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ ሰው ፡ አይታይም ፡ ነበር ፡ ይባላል ። በመጨረሻ ፡ ግን ፡ ዐፄ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ኢትዮጵያን ፡ አንድ ፡ አደርጋለሁ ፡ በማለት ፡ ያቀዱትን ፡ ዐቅድ ፡ በያለበት ፡ መኳንንቱና ፡ ሕዝቡ ፡ እየሸፈቱ ፡ ስላበላሹባቸው ፡ ከብስጭት ፡ የተነሣ ፡ ሰውን ፡ ሁሉ ፡ ያለሕግ ፡ በገደሉና ፡ ባሰሩ ፡ ጊዜ ፡ እንደዚሁ ፡ አቤቶ ፡ ምኒልክንም ፡ አስረው ፡ ወደ ፡ መቅደላ ፡ ላኳቸው ።

በዚያም ፡ ከታመኑ ፡ አሽከሮቻቸውና ፡ ከናታቸው ፡ ከወይዘሮ ፡ እጅግ ፡ አየሁ ፡ ጋራ ፡ ሆነው ፡ ከሸዋ ፡ ባላባቶች ፡ ጋራ ፡ ውስጥ ፡ ውስጡን ፡ እየተላላኩ ፡ ምቹ ፡ የማምለጫ ፡ ጊዜ ፡ ሲፈልጉ ፡ ወዲያው ፡ ዐፄ ፡ ቴዎድሮስ ፡ የትግሬና ፡ የጐንደር ፡ የበጌምድር ፡ ሕዝብ ፡ ሸፍቶባቸው ፡ ወደ ፡ ላይና ፡ ወደ ፡ ታች ፡ ሲሮጡ ፡ አቤቶ ፡ ምኒልክ ፡ ከወሎዎች ፡ ጋራ ፡ ውስጡን ፡ ተስማምተው ፡ ከመ

ዐፄ ፡ ምኒልክ ።

ቅደላ ፡ ባ፲፰፻፶፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሰኔ ፡ ፳፬ ፡ ቀን ፡ ሌሊት ፡ አምልጠው ፡ ወሎ ፡ ገብተው ፡ አደሩ ።

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ አቶ ፡ በዛብኽ ፡ እንደ ፡ ንጉሥ ፡ ሆነው ፡ ሸዋን ፡ ሲገዙ ፡ ይህንኑ ፡ ሰምተው ፡ ነበርና ፡ እሰሪልኝ ፡ ብለው ፡ ለወሎ ፡ ገዥ ፡ ለወይዘሮ ፡ ወርቂት ፡ ገጸ ፡ በረከት ፡ ጨምረው ፡ ላኩ ።

ወይዘሮ ፡ ወርቂትም ፡ ስለ ፡ አቶ ፡ በዛብኽ ፡ ሳይሆን ፡ መቅደላ ፡ ለታሰረ ፡ ልጃቸው ፡ ለውጥ ፡ አድርገው ፡ ለዐፄ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ለመመለስ ፡ ምኒልክን ፡ የቁም ፡ እሥር ፡ አድርገው ፡ ወደ ፡ ዐፄ ፡ ቴዎድሮስ ፡ መላክተኛ ፡ ላኩ ። መላክተኞቹም ፡ ወደ ፡ መቅደላ ፡ በደረሱ ፡ ጊዜ ፡ ዐፄ ፡ ቴዎድሮስ ፡ በምኒልክ ፡ ማምለጥ ፡ ተበሳጭተው ፡ እስረኛውን ፡ ሁሉ ፡ እጅና ፡ እግሩን ፡ እየቈረጡ ፡ ገደል ፡ ሲጥሉ ፡ የወይዘሮ ፡ ወርቂትም ፡ ልጅ ፡ አብሮ ፡ መጣሉን ፡ ሰሙ ። ስለዚህ ፡ መላክተኞቹ ፡ ተመልሰው ፡ ይህንኑ ፡ ለወይዘሮ ፡ ወርቂት ፡ ነገሩ ። ወይዘሮ ፡ ወርቂትም ፡ በእግዚአብሔር ፡ ሥራ ፡ ተደንቀው ፡ ለምኒልክ ፡ ሸኚና ፡ አጃቢ ፡ ጨምረው ፡ ወደ ፡ ሸዋ ፡ ላኳቸው ። ምኒልክም ፡ ወደ ፡ ሸዋ ፡ ተጉዘው ፡ ጋዲሎ ፡ ላይ ፡ ሲደርሱ ፡ አቶ ፡ በዛብኽ ፡ ጦራቸውን ፡ ይዘው ፡ መጥተው ፡ ጦርነት ፡ ገጠሟቸው ። በኋላ ፡ ግን ፡ አቶ ፡ በዛብኽ ፡ ስለ ፡ ተሸነፉ ፡ ከዚያ ፡ ሸሽተው ፡ አፍቀራ ፡ ገቡ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ አቤቶ ፡ ምኒልክ ፡ ከሸዋ ፡ በወጡ ፡ ባ፲ ፡ ዓመት ፡ ተመልሰው ፡ ሸዋ ፡ ገብተው ፡ ንጉሥ ፡ ተብለው ፡ ሲገዙ ፡ አቶ ፡ በዛብኽ ፡ አፍቀራ ፡ ሆነው ፡ ታርቀው ፡ ለመግባት ፡ ወደ ፡ ንጉሡ ፡ አማላጅ ፡ ላኩ ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ንጉሡ ፡ ሊታረቋቸው ፡ ሲያስቡ ፡ ያቶ ፡ በዛብኽን ፡ አሳብ ፡ ዐውቃለሁ ፡ ባይ ፡ ገብቶ ፡ በዛብኽ ፡ አሁን ፡ ታርቄ ፡ ልግባ ፡ የሚለው ፡ ከገባ ፡ በኋላ ፡ መኳንንቶችዎን ፡ እየሰበከ ፡ ለማስከዳት ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ በእውነት ፡ ዕርቅ ፡ ፈልጎ ፡ አይደለም ፡ በእውነትስ ፡ ዕርቅ ፡ ፈልጎ ፡ ከሆነ ፡ የአፍቀራን ፡ ምሽግ ፡ አስረክበኝ ፡ ይበሉትና ፡ እስቲ ፡ ያስረክብዎ ፡ ብሎ ፡ ተናገረ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ አቶ ፡ በዛብኽ ፡ ገብተው ፡ ለንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ ምሽጉን ፡ እንዲያስረክቡ ፡ ቢያዟቸው ፡ ባንድ ፡ ወገን ፡ አሽከሮቻቸውን ፡ አታስረክቡ ፡ ብለው ፡ ኖሮ ፡ አሽከሮቼ ፡ እንቢ ፡ አሉኝ ፡ እንጂ ፡ እኔ ፡ ግን ፡ ፈቅጄ ፡ ነበር ፡ ስላሉ ፡ ይኸውም ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ ሆኖ ፡ ስላልተቀበሏቸው ፡ ወዲያው ፡ ተያዙና ፡ ፍርድ ፡ ተዠመረ ። በፍርዱም ፡ ውስጥ ፡ መዠመሪያ ፡ ጋዲሎ ፡ ላይ ፡ አላስገባም ፡ ብለው ፡ መዋጋታቸውና ፡ ሁለተኛም ፡ የአፍቀራን ፡ ምሽግ ፡ አላስረክብም ፡ ማለታቸው ፡ እየተጠቀሰ ፡ ይሙት ፡ በቃ ፡ ተብሎ ፡ ተፈርዶባቸው ፡

በጥይት ፡ ተደበደቡ ። በጥይትም ፡ ሲሞቱ ፡ ባሩዱ ፡ ከልብሳቸው ፡ ጋራ ፡ ተያይዞ ፡ ገላቸው ፡ ስለ ፡ ነደደ ፡ አንዲት ፡ ሴት ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ ገጠመች ።

አንተም ፡ ጨካኝ ፡ ነበርኽ ፡ ጨካኝ ፡ አዘዘብኽ ፡
እንደ ፡ ገና ፡ ዳቦ ፡ እሳት ፡ ነደደብኽ ።

ዐፄ ፡ ምኒልክም ፡ ባባታቸው ፡ ዙፋን ፡ ተቀምጠው ፡ ንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ እየተባሉ ፡ ይገዙ ፡ ዠመር ። እንዲህም ፡ አድርገው ፡ እስከ ፡ ፲፰፻፷፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ድረስ ፡ ፲፪ ፡ ዓመት ፡ ሙሉ ፡ የበላይ ፡ ሳይኖርባቸው ፡ ሸዋን ፡ ሲገዙ ፡ ኖሩ ።

ዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥትነት ፡ ዘውድ ፡ ከጫኑ ፡ በኋላ ፡ በዚያ ፡ ዘመን ፡ ከነበሩት ፡ መሳፍንት ፡ የበለጠ ፡ ኀይል ፡ ነበራቸውና ፡ አልገዛም ፡ ብለው ፡ ይዋጋሉ ፡ እየተባለ ፡ ይፈራ ፡ ነበር ። ስለዚህ ፡ ዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ በነገሡ ፡ በ፫ኛው ፡ ዓመት ፡ ባ፲፰፻፷፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሸዋን ፡ ለማስገበር ፡ ክተት ፡ ሠራዊት ፡ ምታ ፡ ነጋሪት ፡ ብለው ፡ ወደ ፡ ሸዋ ፡ መጥተው ፡ ደብረ ፡ ብርሃን ፡ ደረሱ ።

ከዚያም ፡ አልፈው ፡ በሰላሌ ፡ ወደ ፡ ደብረ ፡ ሊባኖስ ፡ ሄዱ ። ንጉሥ ፡ ምኒልክም ፡ እንደ ፡ ተፈራው ፡ ሳይዋጉ ፡ እንደ ፡ ደንቡ ፡ እገብራለሁ ፡ ሲሉ ፡ ደብዳቤ ፡ አሲዘው ፡ መላክተኛ ፡ ላኩ ። በኋላ ፡ ግን ፡ ቃል ፡ ለቃል ፡ ተነጋግረን ፡ በመሐላ ፡ ዕርቃችንን ፡ እንፈጽም ፡ ብለው ፡ ስለ ፡ ላኩባቸው ፡ ንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ ደብረ ፡ ሊባኖስ ፡ ሄደው ፡ ከዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ጋራ ፡ ተገናኙ ። ንጉሠ ፡ ነገሥቱም ፡ በክብር ፡ ከተቀበሏቸው ፡ በኋላ ፡ ንጉሥ ፡ ምኒልክም ፡ እገብራለሁ ፡ ስላሉ ፡ ዐፄ ፡ ዮሐንስም ፡ የፍቅር ፡ ምልክት ፡ ዘውድ ፡ ሰጥተው ፡ የምኒልክን ፡ የሸዋ ፡ ንጉሥነት ፡ አጽድቀውላቸው ፡ ሁለቱም ፡ በሰላም ፡ ተሰነባበቱ ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ በዚያ ፡ ጊዜ ፡ በነበራቸው ፡ የጦር ፡ ኀይልና ፡ ሰፈ ፡ ግዛት ፡ ቡኒያላን ፡ የጦር ፡ አለቆቻቸው ፡ በነራስ ፡ ጐበና ፡ ዠግንነት ፡ የተነሣ ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ አሳባቸውን ፡ በልባቸው ፡ ይዘው ፡ ዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ሲጠሯቸውም ፡ እየሄዱ ፡ ግብርም ፡ እገብራለሁ ፡ ብለው ፡ ለጊዜው ፡ ታዛዥ ፡ ቢመስሉ ፡ ዘራቸው ፡ ከቀዳማዊ ፡ ምኒልክና ፡ ከልብነ ፡ ድንግል ፡ መሆኑ ፡ ስለሚታሰባቸው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥትነት ፡ የሚገባው ፡ ለኔ ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ያልተገለጠ ፡ የኀሊና ፡ ትግል ፡ ከዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ጋራ ፡ ነበራቸው ። ስለዚህ ፡ ገና ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ሳይባሉ ። ምኒልክ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ የሚል ፡ ማኅተም ፡ አሠርተው ፡ ማተም ፡ ዠምረው ፡ ነበር ።

ይልቁንም ፡ በሁለቱ ፡ መካከል ፡ ወዳጅነትና ፡ ሰላም ፡ መሥርቶ ፡ የነበረው ፡ የራስ ፡ አርኣያና ፡ የወይዘሮ ፡ ዘውዲቱ ፡ ጋብቻ ፡ ራስ ፡ አርኣያ ፡ ባ፲፰፻፹ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በሰኔ ፡ በሞቱ ፡ ጊዜ ፡ የሁለቱ ፡ የወዳጅነት ፡ ግንኙነት ፡ ከዚያ ፡ ጊዜ ፡ ዠምሮ ፡ ተቋረጠ ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ ከውጭ ፡ አገር መንግሥታት ፡ ጋራ ፡ ለንግድና ፡ ለማንኛውም ፡ ነገር ፡ በቀጥታ ፡ እየተጻጻፉ፡ ወዳጅነት ፡ ዠመሩ ።

ከዚያም ፡ በፊት ፡ የኢጣሊያ ፡ ንጉሥ ፡ የሁለተኛው ፡ ቢክቶሪዮ ፡ ኤማኑኤል ፡ አናዛዥ ፡ (የንስሓ ፡ አባት) ፡ የነበሩ ፡ አባ ፡ ማስያስ ፡ የሚባሉት ፡ ሚሲዮናዊ ፡ በትንሹ ፡ ራስ ፡ ዐሊ ፡ ዘመን ፡ መጥተው ፡ በጋላው ፡ አገር ፡ ሲሰብኩ ፡ ቈይተው ፡ በኋላ ፡ ግን ፡ ወደ ፡ ሸዋ ፡ መጥተው ፡ ከንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ በጣም ፡ ተላምደው ፡ አንዳንድ ፡ ምክር ፡ ያቀርቡ ፡ ነበር ። በርሳቸውም ፡ አማካይነት ፡ ከኢጣሊያ ፡ መንግሥት ፡ ጋራ ፡ ደብዳቤ ፡ እየተላላኩ ፡ የወዳጅነት ፡ ግንኙነት ፡ አደረጉ ። ስለዚህ ፡ የኢጣሊያ ፡ መንግሥት ፡ ባ፲፰፻፷፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በታኅሣሥ ፡ ወር ፡ ማርኬዝ ፡ አንቲኖሪ ፡ ከሚባለው ፡ ጋራ ፡ ሌሎች ፡ ኢጣሊያኖች ፡ ጨምሮ ወደ ፡ ሸዋ ፡ ልኮ ፡ መልክተኞቹ ፡ በሐር ፡ አምባ ፡ ሲደርሱ ፡ ንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ የነዚህ ፡ የኢጣሊያ ፡ መልክተኞች ፡ አመጣጥ ፡ አገር ፡ የመሰለል ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ፡ በማለት ፡ በምን ፡ ምክንያት ፡ ነው ፡ ወዳገሬ ፡ የመጡት ፡ አሁንም ፡ ተመልሰው ፡ ወዳገራቸው ፡ ይግቡ ፡ ብለው ፡ አባ ፡ ማስያስን ፡ ጠርተው ፡ ተቈጧቸው ። አባ ፡ ማስያስም ፡ ተነሥተው ፡ እነዚህ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የመጡ ፡ ኢጣሊያኖች ፡ ኢትዮጵያን ፡ ወይም ፡ ሸዋን ፡ የሚጐዱ ፡ አይደሉም ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ ኢትዮጵያን ፡ የረዱ ፡ የአውሮፓ ፡ ሰዎች ፡ ናቸው ። ለዚሁም ፡ ማስረጃ ፡ ከአውሮፓ ፡ ድረስ ፡ መጥተው ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ረዳት ፡ ሆነው ፡ ግራኝ ፡ አሕመድን ፡ ድል ፡ አድርገው ፡ ያባረሩ ፡ ፖርቱጊዞች ፡ ናቸው ።

ቀጥሎም ፡ ዐፄ ፡ ቴዎድሮስ ፡ የኢትዮጵያን ፡ መሳፍንት ፡ ገባር ፡ ለማድረግ ፡ በተነሡ ፡ ጊዜ ፡ መጥተው ፡ ድል ፡ ያደረጉ ፡ እንግሊዞች ፡ ናቸው ። ስለዚህ ፡ የአውሮፓ ፡ ሕዝብ ፡ ይልቁንም ፡ አሁን ፡ እነዚህ ፡ የመጡት ፡ ፈረንጆች ፡ ለግርማዊነትዎ ፡ መሣሪያና ፡ በያይነቱ ፡ ልብስ ፡ አምጥተው ፡ አገርዎን ፡ የሚያበለጥጉ ፡ ናቸው ፡ እንጂ ፡ የሚጐዳ ፡ ነገር ፡ እንዳያደርጉ ፡ እኔ ፡ ዋስ ፡ ነኝ ፡ ሲሉ ፡ በንጉሥ ፡ ምኒልክና ፡ ስለዚህ ፡ ነገር ፡ ለመምከር ፡ በተሰበሰቡት መካከል ፡ ቆመው ፡ በተናገሩ ፡ ጊዜ ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ነገሩ ፡ በሙሉ ፡ የታመነ ፡ ባይሆን ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ከመጡ ፡ እናነጋግራቸው ፡ ብለው ፡ ተቀበሏቸው ።

አባ ፡ ማስያስ ።

እንግዶቹም ፡ ፈረንጆች ፡ ሐር ፡ አምባ ፡ ሆነው ፡ ይጠባበቁ ፡ ነበርና ፡ ወዲያው ፡ የአንኮበሩ ፡ አዛዥ ፡ ወልደ ፡ ጻድቅ ፡ አምጥተው ፡ ከንጉሡ ፡ ጋራ ፡ ልቼ ፡ ላይ ፡ አገናኟቸው ።

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ አንባቢን ፡ የሚገርም ፡ ነገር ፡ አለ ። አባ ፡ ማስያስ ፡ ከወንጌል ፡ መላክተኛነት ፡ በተረፈው ፡ ጊዜያቸው ፡ ወደ ፡ ፖለቲክ ፡ እየገቡ ፡ በሸዋ፡ መንግሥትና ፡ በኢጣሊያ ፡ መንግሥት ፡ መካከል፡ሆነው፡ለኢጣሊያ ፡ መንግሥት ፡ ብዙ ፡ ጥቅም ፡ ሠርተው ፡ ነበር ። ስለዚህ ፡ ቢክቶር ፡ ኤማኑኤል ፡ ሁለተኛ ፡ ስለ ፡ ሥራት ፡ ውለታ ፡ ሽልማት ፡ «ማውሪሲዮና ፡ ላዛሮ» ፡ በሚባሉ ፡ ቅዱሳኖቻቸው ፡ የሚጠራ ፡ ኒሻን ፡ በዚሁ ፡ በማርኬዝ ፡ አንቲኖሪ ፡ እጅ ፡ ልኮላቸው ፡ ነበር ። ርሱም ፡ ነገሩ ፡ ክብር ፡ እንዲያገኝ ፡ በንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ ፊት ፡ እሰጣለሁ ፡ ብሎ ፡ መገምሪያ ፡ ለብቻ ፡ ሲገናኙ ፡ ነገሩን ፡ ሳይገልጽላቸው ፡ ከንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ ተገናኝቶ ፡ ከኢጣሊያ ፡ አገር ፡ የተላከውን ፡ ደብዳቤና ፡ ገጸ ፡ በረከት ፡ አቀረበና ፡ ወዲያውም ፡ ለአባ ፡ ማስያስ ፡ የተላከውን ፡ ኒሻን ፡ በዚሁ ፡ ጉባኤ ፡ ላይ ፡ እንሆ ፡ ብሎ ፡ ቢሰጣቸው ፡ ርሳቸው ፡ በነገሩ ፡ አፍረው ፡ አልቀበልም ፡ ባሉ ፡ ጊዜ ፡ ሁለቱም ፡ አፍረው ፡ ኒሻኑን ፡ የሚያነሣው ፡ በመጥፋቱ ፡ ንጉሡና ፡ የጉባኤው ፡ መኳንንት ፡ ተገረሙ ። በኋላ ፡ ግን ፡ የአባ ፡ ማስያስ ፡ ኋደኛ ፡ ሞንሲኜር ፡ ቶሪ ፡ አነሡትና ፡ የሌላው ፡ ጉዳይ ፡ ንግግር ፡ ተገመረ ። አባ ፡ ማስያስ ፡ አልቀበልም ፡ ያሉበት ፡ ምክንያት ፡ የእግዚአብሔርና ፡ የወንጌል ፡ መላክተኛ ፡ ነኝ ፡ ሲሉ ፡ ባንድ ፡ ወገን ፡ ለኢጣሊያ ፡ በሠሩት ፡ ሥራ ፡ ከኢጣሊያ ፡ መንግሥት ፡ ኒሻን ፡ ሲላክላቸው ፡ የወንጌል ፡ መላክተኛነታቸውን ፡ ስለሚያስተባብልባቸው ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ በውጭ ፡ ለብቻቸው ፡ ሰጥቷቸው ፡ ቢሆን ፡ በደስታ ፡ ሳይቀበሉት ፡ የሚቀሩ ፡ አይመስልም ።

ወደ ፡ ዋናው ፡ አሳብ ፡ እንመለስ ፡ እንግዶቹ፡ ኢጣሊያኖች ፡ ጉዳያቸውን ፡ በአባ ፡ ማስያስ ፡ አስተርጓሚነት ፡ ተነጋግረው ፡ ሲጨርሱ ፡ ወዲያው ፡ ለጊዜው ፡ እንዲያርፉበት ፡ አንኮበር ፡ አጠገብ ፡ ልጥ ፡ ማረፊያ ፡ የሚባለውን ፡ ማረፊያ ፡ ሥፍራ ፡ አደረጉላቸው ። ማርኬዝ ፡ አንቲኖሪ ፡ የሚባለውና ፡ ጓደኞቹ ፡ መጥተው ፡ ጥቂት ፡ ጊዜ ፡ እንደ ፡ ቈዩ ፡ ቀጥሎ ፡ ኮንት ፡ ፔየትሮ ፡ አንቶኔሊ ፡ የሚባለው ፡ የኢጣሊያ ፡ መንግሥት ፡ ልዩ ፡ መላክተኛ ፡ ሆኖ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ መጥቶ ፡ ተቀመጠ ። በርሱም ፡ አማካይነት ፡ ንጉሥ ፡ ምኒልክና ፡ የኢጣሊያ ፡ ንጉሥ ፡ ስለ ፡ ንግድና ፡ ስለ ፡ ወዳጅነት ፡ ብዙ ፡ ደብዳቤ ፡ ተላልከው ፡ ነበር ። በመጨረሻም ፡ መሣሪያ ፡ ላክልኝ ፡ ብለው ፡ ልከውበት ፡ የኢጣሊያም ፡ ንጉሥ ፡ በዚህ ፡ ለውጥ ፡ መሬት ፡ ወይም ፡ በኢትዮጵያ ፡ ላይ ፡ የበላይ ፡ ጠባቂ

ነት ፡ ለማግኘት ፡ ተስፋ ፡ አድርጎ ፡ የጠየቁትን ፡ መሣሪያ ፡ ላከላቸው ።

ምዕራፍ ፡ ፴፩ ።

ንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ ወደ ፡ ወሎ ፡ ተጕዘው ፡ ሹም ፡ ሽር ፡ እንዳደረጉ ፡—ቦሩ ፡ ሜዳ ፡ ውጫሌ ፡ ላይ ፡ ከኢጣሊያ ፡ መንግሥት ፡ ጋራ ፡ እንደ ፡ ተዋዋሉ ፡ ከቦሩ ፡ ሜዳ ፡ ተመልሰው ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥትነት ፡ ዘውድ ፡ እንደ ፡ ደፉ ።

ንጉሥ ፡ ምኒልክ፡ከያውራጃው፡የጦር ፡ ሠራዊታቸው ፡ በእንጦጦ ፡ ከተከማቸ ፡ በኋላ ፡ ባ፲፰፻፹፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በየካቲት ፡ ፳፰ ፡ ቀን ፡ ከእንጦጦ ፡ ተነሥተው ፡ በመጋቢት ፡ ፯ ፡ ቀን ፡ ደብረ ፡ ብርሃን ፡ ደርሰው ፡ ከዚያም ፡ በዚሁ ፡ ወር ፡ ባ፲፩ኛው ፡ ቀን ፡ ተነሥተው ፡ ወሎ ፡ ሲደርሱ ፡ በግሼን ፡ ሐይቅ ፡ የዐፄ ፡ ዮሐንስን ፡ ዕቃ ፡ ይጠብቁ ፡ የነበሩት ፡ የንጉሥ ፡ ዕቃ ፡ ለንጉሥ ፡ ነው ፡ ተረካቢ ፡ ይላኩልን ፡ ብለው ፡ መላክተኛ ፡ ላኩ ። ንጉሡም ፡ ዕቃውን ፡ እንዲረከቡ ፡ ደጃዝማች ፡ ወልዴ ፡ አምባውን ፡ እንዲጠብቁ ፡ አቶ ፡ ወልደ ፡ ተክሌን ፡ ላኩ ።

በዚሁ ፡ የዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ መተማ ፡ ላይ ፡ መሞት ፡ ተሰምቶ ፡ ነበርና ፡ ሕዝቡም ፡ ንጉሥ ፡ ምኒልክን ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ አድርጎ ፡ በፍርሃት ፡ ተገዛላቸው ። እሳቸውም ፡ ገዥኽ ፡ እኔ ፡ ነኝ ፡ ባለኽ ፡ ርጋ ፡ ብለው ፡ ዐዋጅ ፡ አስነገረው ፡ በሚያዝያ ፡ ዐሥር ፡ ቀን ፡ ወደ ፡ የጁ ፡ ተጕዘው ፡ ሐይቅ ፡ ሲደርሱ ፡ ለደጃዝማች ፡ ወሌ ፡ የራስነት ፡ ማዕርግ ፡ ጨምረው ፡ ከጨጨሆ ፡ በመለስ ፡ ባለው ፡ አገር ፡ ላይ ፡ ሾሟቸው ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ በዚያው ፡ አውራጃ ፡ ሳሉ ፡ የጐጃሙ ፡ ንጉሥ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ የላስታው ፡ ዋግ ፡ ሥዩም ፡ ብሩ ፡ የስሜኑ ፡ ደጃች ፡ ወልደ ፡ ሥላሴ ፡ የዐፄ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ልጅ ፡ ራስ ፡ መሸሻ ፡ እየመጡ ፡ እጅ ፡ እየነሡ ፡ ገቡላቸው ። ንጉሥ ፡ ምኒልክም ፡ ለነዚህ ፡ ሁሉ ፡ ግዛት ፡ ላነሳቸው ፡ ግዛት ፡ እየጨመሩ ፡ የቀሩትንም ፡ በየአባት ፡ አገራቸው ፡ ላይ ፡ ሾመው ፡ ወደ ፡ እንጦጦ ፡ ሲመለሱ ፡ ወረይሉ ፡ ቦሩ ፡ ሜዳ ፡ በተለይ ፡ ውጫሌ ፡ እሚባለው ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ ሰፍረው ፡ ሳለ ፡ ሚያዝያ ፡ ፳፭ ፡ ቀን ፡ ፲፰፻፹፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ከኢጣሊያ ፡ መንግሥት ፡ ጋራ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ የውጫሌ ፡ ውል ፡ ተዋዋሉ ፡ አስተርጓሚውም ፡ ግራዝማች ፡ ዮሴፍ ፡ ናቸው ። ውሉ ፡ እንደ ፡ መቅድም ፡ ከወደ ፡ መገመሪያው ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ዚህ ፡ ይላል ፡ «የኢጣልያ ፡ ንጉሥ ፡ ዑምቤርቶ ፡ በስም ፡ መገመሪያ ፡ የኢትዮ

ጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ዳግማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ለኢትዮጵያ ፡ መንግሥትና ፡ ለኢጣልያ ፡ መንግሥት ፡ ለልጅ ፡ ልጅ ፡ የሚኖር ፡ ሰላምና ፡ ዕርቅ ፡ ለማድረግ ፡ የፍቅርና ፡ የንግድ ፡ ውል ፡ ተዋዋሉ ። የኢጣልያ ፡ ንጉሥ ፡ ኮንት ፡ አንቶኔሊን ፡ .... ወደ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ምኒልክ ፡ ሙሉ ፡ ሥልጣን ፡ ተቀብሎ ፡ የተላከ ...... ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ምኒልክ ፡ የኢትዮጵያን ፡ አልጋ ፡ የወረሱ ፡ እርስዎ ፡ ስለሆኑ ፡ ይህን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ የተጻፈውን ፡ ውል ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ምኒልክ ፡ ጋር ፡ ተዋዋልን ።

፩ኛ ።

በኢጣሊያና ፡ በኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መካከል ፡ በወራሾቻቸውም ፡ በሕዝባቸውም ፡ እነዚህንም ፡ በተጠጉ ፡ ሕዝብ ፡ መካከል ፡ ሰላምና ፡ ፍቅር ፡ ሳይጐድል ፡ ለዘወትር ፡ ለልጅ ፡ ልጅ ፡ ይኖራል ።

፪ኛ ።

እነዚህ ፡ ሁለቱ ፡ አሁን ፡ የተዋዋሉት ፡ ነገሥታት ፡ በያገራቸው ፡ በየምስለኔያቸው ፡ ይነጋገራሉ ፤ አንዱ ፡ ካንዱ ፡ አገር ፡ ቆንስልም ፡ የቆንስልም ፡ ወኪል ፡ መሾም ፡ ይቻላቸዋል ። እነዚህም ፡ ሹሞች ፡ እንደ ፡ አውሮፓ ፡ ነገሥታት ፡ ሥርዐት ፡ መታፈርና ፡ መከበር ፡ አይጐድልባቸውም ።

፫ኛ ።

በነዚህ ፡ በሁለቱ ፡ ነገሥታት ፡ ወሰን ፡ ጠብና ፡ ክርክር ፡ እንዳይነሣ ፡ በዕውቅ ፡ የተመረጡ ፡ ከሁለቱ ፡ ወገኖች ፡ ሁለት ፡ ሁለት ፡ ሽማግሌዎች ፡ ልከው ፡ በማይጠፋ ፡ ምልክት ፡ የግዛቱን ፡ ድንበር ፡ ይወስናሉ ። ከድንበሩ ፡ ወዲህ ፡ የሚጨመሩት ፡ አገሮች ፡ እነዚህ ፡ ናቸው ። የደጋው ፡ ዐፈር ፡ ከኢትዮጵያና ፡ ከኢጣሊያ ፡ መኻል ፡ ወሰን ፡ ይሆናል ። ከራፋሊ ፡ ዠምሮ ፡ ሐላይ ፡ ሰገነይቲ ፡ አሥመራ ፡ ሦስቱ ፡ የኢጣሊያ ፡ መንግሥት ፡ መንደር ፡ ይሆናሉ ። ዳግመኛ ፡ በቦነስ ፤ በኵል ፡ ዐዲ ፡ ነፋስ ፡ ዐዲ ፡ ሞገስ ፡ በኢጣሊያ ፡ ድንበር ፡ ውስጥ ፡ ይሆናሉ ፤ ከዐዲ ፡ ሞገስ ፡ መንደር ፡ ዠምሮ ፡ ከምሥራቅ ፡ ወደ ፡ ምዕራብ ፡ ባቀና ፡ ይከፈላል ።

፬ኛ ።

የደብረ ፡ ቢዘን ፡ ገዳሙ ፡ ከነጕልቱ ፡ ከነርስቱ ፡ የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት

እንደ ፡ ሆነ ፡ ይቀራል ፤ የጦር ፡ አምባ ፡ መሆን ፡ ግን ፡ አይቻለውም ።

፭ኛ ።

ከምጥዋ ፡ የሚመጣ ፡ የንግድ ፡ ዕቃ ፡ ከ፰ ፡ ፰ ፡ በገቢ ፡ ዕቃ ፡ እየተገመገመ በገቢ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ይከፍላሉ ።

፮ኛ ።

የጦር ፡ መሣሪያ ፡ ንግድ ፡ በምጥዋና ፡ በኢትዮጵያ ፡ መካከል ፡ የሚመላለሰው ፡ ለንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ብቻ ፡ ይፈቀድልዎታል ። ሲያስመጡም ፡ ባለማኅተም ፡ ደብዳቤዎን ፡ ለኢጣሊያ ፡ ሹማምት ፡ እየላኩ ፡ ያስመጣሉ ፤ ነፍጡንም ፡ የያዘውን ፡ ሰፈር ፡ ከምጥዋ ፡ ዠምሮ ፡ እስከ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ድንበር ፡ ድረስ ፡ የኢጣሊያ ፡ መንግሥት ፡ ወታደሮች ፡ ዘበኛ ፡ ሆነው ፡ ይሸኛሉ ።

፯ኛ ።

የነዚህ ፡ የሁለቱ ፡ ውል ፡ ያደረጉ ፡ ነገሥታት ፡ ዜጎች ፡ የንግድ ፡ ዕቃቸውን ፡ ይዘው ፡ አንዱ ፡ ካንዱ ፡ አገር ፡ መሄድና ፡ መምጣት ፡ ይቻላቸዋል ። በየመንግሥቱና ፡ በየወረዳው ፡ ባለው ፡ ሹም ፡ ጥግነት ፡ ደስ ፡ ብሏቸው ፡ ይመላለሳሉ ። ነገር ፡ ግን ፡ ከሁለቱም ፡ ወገኖች ፡ የጦር ፡ መሣሪያ ፡ የያዘ ፡ ብዙ ፡ ሆኖ ፡ ካንዱ ፡ ድንበር ፡ ወዳንዱ ፡ ድንበር ፡ መተላለፍ ፡ ተከልክሏል ። እንዲህም ፡ ማለት ፡ አንዱ ፡ ያንዱን ፡ ከብት ፡ እንዳይዘርፍ ፡ በሁሉም ፡ ነገር ፡ እንዳይነካካ ፡ ተከልክሏል ።

፰ኛ ።

የኢጣሊያ ፡ ሰዎች ፡ በኢትዮጵያ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሰዎች ፡ በኢጣሊያ ፡ የኢጣሊያ ፡ መንግሥት ፡ በሚገዛው ፡ አገር ፡ ቢሆን ፡ እንደያገሩ ፡ ልማድ ፡ መግዛት ፡ መሸጥ ፡ መከራየት ፡ ይቻላቸዋል ።

፱ኛ ።

የነዚህ ፡ የሁለቱ ፡ ነገሥታት ፡ ዜጎች ፡ አንዱ ፡ ካንዱ ፡ አገር ፡ ቢሄድ ፡ በሃይማኖታቸው ፡ ይኖራሉ ።

፲ኛ ፡፡

የኢጣሊያ ፡ ሰውና ፡ የኢጣሊያ ፡ ሰው ፡ የተካሰሱ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ እነዚያ ፡ በመረጡት ፡ ዳኛ ፡ ያለዚያም ፡ ተያይዘው ፡ ምጥዋ ፡ ወርደው ፡ ይዳኛሉ ፡፡ የኢጣሊያና ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሰው ፡ የተጣሉ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ ግን ፡ የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ ወኪልና ፡ የኢጣሊያ ፡ የምጥዋ ፡ ሹም ፡ አንድነት ፡ ሆነው ፡ ይዳኛሉ ፡፡

፲፩ኛ ፡፡

የኢጣሊያ ፡ ሰው ፡ በኢትዮጵያ ፡ የሞተ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ የኢትዮጵያም ፡ ሰው ፡ በኢጣሊያ ፡ አገር ፡ የኢጣሊያ ፡ መንግሥት ፡ በሚገዛው ፡ አገር ፡ የሞተ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ ከሟቹ ፡ መንግሥት ፡ ወገን ፡ ገንዘቡን ፡ የሚቀበል ፡ ሰው ፡ እስኪመጣ ፡ ድረስ ፡ የሁለቱ ፡ ነገሥታት ፡ ሹማምንት ፡ ገንዘቡን ፡ ጠብቀው ፡ ያስቀምጣሉ ፡፡

፲፪ኛ ፡፡

በማናቸውም ፡ ኀጢአት ፡ ተከሶ ፡ የተያዘው ፡ የኢጣሊያ ፡ ሰው ፡ በኢጣሊያ ፡ ሹማምንት ፡ ይዳኛል ፡፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ግን ፡ ታላቅ ፡ ኀጢአት ፡ ሠርቶ ፡ የተገኘ ፡ የኢጣሊያን ፡ ሰው ፡ ፈጥነው ፡ ይዘው ፡ ለምጥዋ ፡ ሹማምንት ፡ መስጠት ፡ ነው ፡፡ ደግሞ ፡ በኢጣሊያ ፡ መንግሥት ፡ ግዛት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሰው ፡ ታላቅ ፡ ኀጢአት ፡ ሠርቶ ፡ የተገኘ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ዳኛ ፡ ይዳኛሉ ፡፡

፲፫ኛ ፡፡

የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥትና ፡ የኢጣሊያ ፡ ንጉሥ ፡ ብርቱ ፡ ኀጢአት ፡ የሠራ ፡ ሰው ፡ ካንዱ ፡ ግዛት ፡ ወዳንዱ ፡ ግዛት ፡ ሸሽቶ ፡ የሄደ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ ሁለቱም ፡ እያሰሩ ፡ ይልካሉ ፡፡

፲፬ኛ ፡፡

የባሪያ ፡ ንግድ ፡ በክርስቲያን ፡ ሃይማኖት ፡ የተከለከለ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ በሚቻላቸው ፡ ነገር ፡ ሁሉ ፡ ባገራቸው ፡ በባሪያ ፡ እንዳይነገድ ፡ ይከላከላሉ ፡፡

፲፭ኛ ፡፡

ይህ ፡ አሁን ፡ የተጻፈው ፡ ውል ፡ ለኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ ሁሉ ፡ ውል ፡ ነው ፡፡

፲፮ኛ ፡፡

ይህ ፡ ውል ፡ ከተደረገ ፡ ካ፭ ፡ ዓመት ፡ በኋላ ፡ ከሁለቱ ፡ መንግሥታት ፡ አንዳቸው ፡ ውል ፡ ለመጨመር ፡ ወይም ፡ ለመለወጥ ፡ የፈለጋቸው ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ ካመት ፡ በፊት ፡ አስቀድሞ ፡ መናገር ፡ ይገባቸዋል ፡፡ ነገር ፡ ግን ፡ የንግድ ፡ ውል ፡ ብቻ ፡ ማረም ፡ ማስጠንቀቅ ፡ ይገባቸዋል ፡ እንጂ ፡ ዛሬ ፡ የተለየውን ፡ የድንበር ፡ ወሰን ፡ ማፍረስ ፡ አይቻላቸውም ፡፡

፲፯ኛ ፡፡

የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ከኤውሮፓ ፡ ነገሥታት ፡ ለሚፈልጉት ፡ ጕዳይ ፡ ሁሉ ፡ በኢጣሊያ ፡ መንግሥት ፡ አጋዥነት ፡ መላላክ ፡ ይቻላቸዋል ፡፡

፲፰ኛ ፡፡

የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ከሌላ ፡ መንግሥት ፡ ሰዎች ፡ ጋራ ፡ የጥበብ ፡ የንግድ ፡ ነገር ፡ ለመዋዋል ፡ የፈለጉ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ ከሁለቱ ፡ አማርጠው ፡ ሲያበቁ ፡ የሁለቱም ፡ ውል ፡ አንድ ፡ የሆነ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ ለኢጣሊያ ፡ ሰው ፡ ይሰጡታል ፡፡

፲፱ኛ ፡፡

ይህ ፡ አሁን ፡ የተደረገው ፡ ውል ፡ ባማርኛና ፡ በኢጣሊያ ፡ ቋንቋ ፡ ትክክል ፡ ሆኖ ፡ ተገልብጦ ፡ ሲያበቃ ፡ የታመነ ፡ ምስክር ፡ ይሆናል ፡፡

፳ኛ ፡፡

ይህ ፡ አሁን ፡ የተጻፈው ፡ ውል ፡ በሮማ ፡ ከተማ ፡ ፈጥኖ ፡ ይጠነቀቃል ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ይህን ፡ ውል ፡ ኮንት ፡ ፒዬትሮ ፡ አንቶኔሊ ፡ በኢጣሊያ ፡ ንጉሥ ፡ ስም ፡ ከንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ምኒልክ ፡ ጋራ ፡ ተዋውለው ፡ አትመው ፡ ጨርሰዋል ፡፡ ሚያዝያ ፡ ፳፭ ፡ ቀን ፡ ፲፰፻፹፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በውጫሌ ፡ ሠፈር ፡ ተጻፈ ፡፡

ዳሩ ፡ ግን ፡ የቀሩት ፡ አንቀጾች ፡ ነጻና ፡ ትክክል ፡ የሆኑ ፡ ሁለት ፡ መንግ

ሥታት ፡ የሚዋዋሉት ፡ ዐይነት ፡ ሆኖ ፡ ሳለ ፡ ፲፯ኛው ፡ አንቀጽ ፡ እንዳማርኛ ፡ አተረጓጐም ፡ «የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ (ፈቃዱ ፡ የሆነ ፡ እንደ ፡ ሆነ) ፡ ከውጭ ፡ አገር ፡ መንግሥታት ፡ ጋራ ፡ የሚያደርገውን ፡ ግንኙ ነት ፡ በኢጣሊያ ፡ መንግሥት ፡ በኩል ፡ ሊያደርግ ፡ ይችላል» ፡ የሚለውን ፡ ቃል ፡ እንደ ፡ ኢጣሊያ ፡ አተረጓጐም ፡ «የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ ከውጭ ፡ አገር ፡ መንግሥታት ፡ ጋራ ፡ የሚያደርገውን ፡ ግንኙነት ፡ በኢጣሊያ ፡ መንግ ሥት ፡ አማካይነት ፡ ማድረግ ፡ ይገባዋል» ፡ የማለት ፡ አሳብ ፡ ነበር ። ስለዚ ህም ፡ ዐፄ ፡ ምኒልክ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥትነት ፡ ዘውድ ፡ መጫናቸውን ፡ ለውጭ ፡ አገር ፡ መንግሥታት ፡ በቀጥታ ፡ ባስተላለፉ ፡ ጊዜ ፡ የፈቃዱን ፡ እንደ ፡ ግዴታ፡ ቈጥሮ ፡ ክርክር ፡ ስላነሣና ፡ በዚህም ፡ ላይ ፡ የኢጣሊያና ፡ ያማርኛ ፡ ትርጕም ፡ የሚሰጠው ፡ ስሜት ፡ ለየብቻ ፡ በመሆኑ ፡ ላ፭ ፡ ዓመት ፡ ተጻጽፈው ፡ የነበረው፡ ውል ፡ በጭራሽ ፡ ፈርሶ ፡ ነገሩም ፡ የዐድዋን ፡ ጦርነት ፡ አስከተለ ። ከዚህ ፡ ውል ፡ በኋላ ፡ ንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ ከቦሩ ፡ ሜዳ ፡ ሐምሌ ፡ ፱ ፡ ቀን ፡ እንጦጦ ፡ ገቡ ። በገቡ ፡ ባ፬ኛው ፡ ወር ፡ ጥቅምት ፡ ፳፭ ፡ ቀን ፡ ፲፰፻፹፪ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በጳጳስ፡ በአቡነ ፡ ማቴዎስ ፡ እጅ ፡ ተቀብተው ፡ «ዳግማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ዘኢትዮጵያ» ፡ ተብለው ፡ እንጦጦ ፡ ማርያም ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ነገሡ ።

ምዕራፍ ፡ ፴፪ ።

የኰዓቲት ፡—የአምባ ፡ አላጌ ፡—የመቀሌ ፡ ጦርነት ።

ዳግማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ባ፲፰፻፹፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ወደ ፡ ትግሬ ፡ በሄዱ ፡ ጊዜ ፡ ራስ ፡ መንገሻ ፡ ስለ ፡ ገቡላቸው ፡ የትግሬንም ፡ ግዛት ፡ ሾመዋቸው ፡ ነበር ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ራስ ፡ መንገሻ ፡ የዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ወራሽ ፡ በመሆናቸው ፡ አልገዛም ፡ ብለው ፡ ውስጥ ፡ ውስጡን ፡ ጄኔራል ፡ ጋንዶልፊ ፡ በሚባለው ፡ አማካይነት ፡ ኅዳር ፡ ፳፱ ፡ ቀን ፡ ፲፰፻፹፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ከኢጣሊያ ፡ መንግሥት ፡ ጋራ ፡ የወዳጅ ነት ፡ ውል ፡ ተፈራረሙ ።

በኋላ ፡ ግን ፡ ዐፄ ፡ ምኒልክ ፡ ወዳዲስ ፡ አበባ ፡ እንዲመጡ ፡ በላኩባቸው ፡ ጊዜ ፡ ብዙ ፡ ቀን ፡ በማመንታት ፡ ቈይተው ፡ በመጨረሻ ፡ እሺ ፡ ብለው ፡ ከራስ ፡ አሉላና ፡ ከራስ ፡ ሐጐስ ፡ ጋራ ፡ ባ፲፰፻፹፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በግንቦት ፡ ወር ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ስለ ፡ መጡ ፡ ዐፄ ፡ ምኒልክ ፡ የትግሬን ፡ ግዛት ፡ መርቀውላቸው

ወደ ፡ ትግሬ ፡ ተመለሱ ።

ስለዚህ ፡ ኢጣሊያኖች ፡ ዐፄ ፡ ዮሐንስንና ፡ ንጉሥ ፡ ምኒልክን ፡ ያጣሉ ፡ እንደ ፡ ነበረ ፡ እንደዚሁ ፡ ዐፄ ፡ ምኒልክንና ፡ ራስ ፡ መንገሻን ፡ ለማጣላት ፡ ያሰ ቡት ፡ አሳብ ፡ በፍጹም ፡ ተበላሸባቸው ።

በዚያ ፡ ጊዜ ፡ የኢጣሊያ ፡ መንግሥት ፡ ቀድሞ ፡ በዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ጊዜ ፡ ይዞት ፡ ከነበረው ፡ አገር ፡ አልፎ ፡ ከዐፄ ፡ ዮሐንስና ፡ ከራስ ፡ አሉላ ፡ እየተጣሉ፡ ከድተው ፡ ለኢጣሊያ ፡ ገብተው ፡ በነበሩት ፡ በነደጃች ፡ ባሕታ ፡ ሐጐስና ፡ በነ ደበብ ፡ እየተመራ ፡ የውጫሌ ፡ ውል ፡ ከፈረሰ ፡ በኋላ ፡ ብዙ ፡ ስፍራ ፡ ያዘ ። በኋላ ፡ ግን ፡ ደጃች ፡ ባሕታ ፡ ሐጐስ ፡ ኢጣሊያኖች ፡ እያደር ፡ ኢትዮጵያን ፡ መያዛቸውንና ፡ በኢትዮጵያውያን ፡ ላይ ፡ የሚያደርጉትንም ፡ ውርደት ፡ ስለ ፡ ተመለከቱት ፡ ኢጣሊያኖችን ፡ ከድተው ፡ የሰገነይቲን ፡ ምስለኔ ፡ ቴኔንቴ ፡ ሳን ጕይነቲን ፡ አስረው ፡ በሸፈቱ ፡ ጊዜ ፡ በማጆር ፡ ቶዜሊ ፡ የሚታዘዙ ፡ ኢጣሊያ ኖች ፡ ተከታትለዋቸው ፡ ነበሩና ፡ ከነሱ ፡ ጋራ ፡ በሐላይ ፡ ሲዋጉ ፡ ባ፲፰፻፹፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ታኅሣሥ ፡ ፲ ፡ ቀን ፡ ሞቱ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ባ፲፰፻፹፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በጥር ፡ ፰ ፡ ቀን ፡ ራስ ፡ መንገሻና ፡ ራስ ፡ አሉላ ፡ ከሚመጣው ፡ ከኢጣሊያ ፡ ወታደር ፡ ጋራ ፡ ኰዓቲት ፡ ላይ ፡ ጦር ነት ፡ ገጥመው ፡ በዠግንነት ፡ ከተዋጉ ፡ በኋላ ፡ ራስ ፡ መንገሻ ፡ ድል ፡ አድር ገው ፡ የኢጣሊያም ፡ የጦር ፡ ወታደር ፡ ሸሽት ፡ ዠመረ ። በኋላ ፡ ግን ፡ ተጠባ ባቂ ፡ የነበረው ፡ የጄኔራል ፡ አሪሞንዲ ፡ አዲስ ፡ ጦር ፡ ደርሶ ፡ ሲዋጋ ፡ ጊዜው ፡ ስለ ፡ መሸ ፡ ጦርነቱ ፡ ቆመ ። በማግስቱም ፡ እንዲሁ ፡ ተዋግተው ፡ በኋላ ፡ ለኢ ጣሊያኖች ፡ አዲስ ፡ ጦር ፡ እንደ ፡ ገና ፡ መጣ ፡ ማለትን ፡ ከሐሰተኛ ፡ ሰው ፡ ስለ ሰሙ ፡ ወደ ፡ ኋላቸው ፡ ወደ ፡ ሰናዓፌ ፡ አፈገፈጉ ። በዚያም ፡ ሰፍረው ፡ ሳሉ ፡ የኢጣሊያ ፡ ጦር ፡ በግሥጋሤ ፡ ደርሶ ፡ አደጋ ፡ ጣለባቸው ። ስለዚህ ፡ ራስ ፡ መንገሻ ፡ ሰፈራቸውን ፡ ከነድንኳናቸው ፡ ትተው ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ ሸሹ ። ኢጣሊያ ኖችም ፡ ካሉበት ፡ ስፍራ ፡ ራስ ፡ መንገሻ ፡ ሰፍረውበት ፡ ወደ ፡ ነበረው ፡ ወደ ፡ ሰናዓፌ ፡ በደረሱ ፡ ጊዜ ፡ በራስ ፡ መንገሻ ፡ ድንኳን ፡ ውስጥ ፡ ብዙ ፡ ዕቃና ፡ ደብ ዳቤ ፡ ባገልግል ፡ ውስጥ ፡ በማግኘታቸው ፡ ደስ ፡ አላቸው ።

በዚህም ፡ ጦርነት ፡ ከራስ ፡ መንገሻ ፡ ወገን ፡ ፩ ፡ ሺህ ፡ ሰው ፡ ሲሞት ፡ እንደዚሁ ፡ ትልቁ ፡ ደጃዝማች ፡ ተድላ ፡ ደጃች ፡ በየነ ፡ ደጃች ፡ ካሳ ፡ ቀኛዝ ማች ፡ አንዳርጋቸው ፡ የሚባሉት ፡ መኳንንቶቻቸው ፡ አብረው ፡ ሞቱ ፡ ሹም ፡ አጋሜ ፡ ተስፋዬም ፡ ቈስለው ፡ ነበር ። የኢጣሊያ ፡ የጦር ፡ አዛዥም ፡ በዚህ ፡

በቀመሰው ፡ ድል ፡ የተነሣ ፡ ሡራት ፡ ተሰምቶት ፡ ሳለ ፡ ወዲያው ፡ ጠቅ ላይ ፡ ሚኒስትሩ ፡ ፍራንቼስኮ ፡ ክርስፒ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ ቴሌግራም ፡ ከኢጣሊያ ፡ አስተላለፈለት ። «የትግሬ ፡ ግዛት ፡ ለኢጣሊያ ፡ መንግሥት ፡ የተ ከፈተ ፡ ነውና ፡ ለመያዝ ፡ ባንፈልግ ፡ የኛ ፡ ስንፍና ፡ መሆኑን ፡ እንዳትዘነጋ »

ጄኔራል ፡ ባራቲዬሪም ፡ ራሱ ፡ እንደሚያስበውና ፡ ከበላዩም ፡ እንደ ፡ ተረ ጋገጠለት ፡ ካሥመራ ፡ የቀጠራቸውን ፡ ወታደሮች ፡ ከፊት ፡ የነጮቹን ፡ ወታደ ሮች ፡ ከኋላ ፡ አድርጎ ፡ እየተጓዘ ፡ እስከ ፡ ዐድዋ ፡ ድረስ ፡ መጣ ። ነገር ፡ ግን ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ በግልቢያ ፡ ዐድዋ ፡ ድረስ ፡ ቢመጣ ፡ ለጦርነት ፡ የሚበቃ ፡ ገን ዘብ ፡ አልነበረውምና ፡ እንዲላክለት ፡ ወደ ፡ ኢጣሊያ ፡ አገር ፡ ላከ ። በዚያም ፡ የገንዘብ ፡ ሚኒስትሩ ፡ እንኳን ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ጠረፍ ፡ የሚላክና ፡ ለዚህም ፡ አገር ፡ ጕዳይ ፡ የሚሆን ፡ ገንዘብ ፡ የለኝም ፡ ብሎ ፡ ለክርስፒ ፡ ስላስታወቀው ፡ ክርስፒም ፡ «ናፖሊዮን ፡ ጦርነቱን ፡ ያካሂድ ፡ የነበረው ፡ በተሸናፊዎች ፡ ገን ዘብ ፡ ነውና ፡ አንተም ፡ እንደ ፡ ምንም ፡ ብለኽ ፡ ከዚያው ፡ እየፈለግኽ ፡ ሥራ ኽን ፡ ሥራ ፡ እንጂ ፡ የገንዘብን ፡ ችግር ፡ ምክንያት ፡ አድርገኽ ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ ከመግፋት ፡ እንዳትቦዝን » ፡ ብሎ ፡ ለባራቲዬሪ ፡ መልስ ፡ ላከበት ።

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ዐፄ ፡ ምኒልክ ፡ የኢጣሊያኖችን ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ መግፋት ፡ ሰምተው ፡ ነበርና ፡ ወዳጅነቱን ፡ አፍርሶ ፡ የያዘውን ፡ አገር ፡ ለቆ ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ እንዲመለስ ፡ ላኩበት ። እሱ ፡ ግን ፡ ከዐድዋ ፡ በመመለስ ፡ ፈንታ ፡ እንደ ፡ ገና ፡ እየገፋ ፡ ከዐድዋ ፡ እስከ ፡ መቀሌ ፡ ከመቀሌ ፡ እስከ ፡ አምባላጌ ፡ ደረሰ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ዐፄ ፡ ምኒልክ ፡ አልጋቸውን ፡ እንዲጠብቁ ፡ ላጎታቸው ፡ ለራስ ፡ ዳርጌ ፡ ሰጥተው ፡ ረዳትም ፡ ደጃዝማች ፡ ኀይለ ፡ ማርያምንና ፡ ወሀኒ ፡ አዛዥ ፡ ወልደ ፡ ጻድቅን ፡ ጨምረው ፡ በጥቅምት ፡ ፪ ፡ ቀን ፡ በሺህ ፡ ፰፻፹፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ዐዋጅ ፡ አድርገው ፡ ካዲስ ፡ አበባ ፡ ተነሥተው ፡ በጥቅምት ፡ ፲፯ ፡ ቀን ደሴ ፡ ከተማ ፡ ገብተው ፡ ለጦርነቱ ፡ የሚያስፈልገውን ፡ ያዘጋጁ ፡ ዠመር ። ከጃንሆይም ፡ ጋራ ፡ እቴጌ ፡ ጣይቱ ፡ አልለይም ፡ ብለው ፡ ጦራቸውን ፡ ይዘው ፡ አብረው ፡ ይጓዙ ፡ ነበር ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ራስ ፡ መኰንን ፡ የጦር ፡ አበጋዝ ፡ ሆነው ፡ ራስ ፡ ወሌን ፡ ራስ ፡ ሚካኤልን ፡ ራስ ፡ መንገሻ ፡ አቲከምን ፡ ራስ ፡ አሉላን ፡ ደጃች ፡ ወልዴን ፊታውራሪ ፡ ገበየሁን ፡ ፊታውራሪ ፡ ተክሌን ፡ ሊቀ ፡ መኳስ ፡ አድነውን ፡ ቀኛ ዝማች ፡ ታፈሰን ፡ ይዘው ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ ሲጓዙ ፡ ወዲያው ፡ ኢጣሊያኖች ፡ መሸ ገው ፡ በተቀመጡበት ፡ በአምባላጌ ፡ ተራራ ፡ አጠገብ ፡ ደረሱ ። ወዲያው ፡ ጦሩን ፡ በያለበት ፡ አሰልፈው ፡ ደም ፡ ከመፋሰስ ፡ በፊት ፡ በሰላም ፡ እንዲለቅና

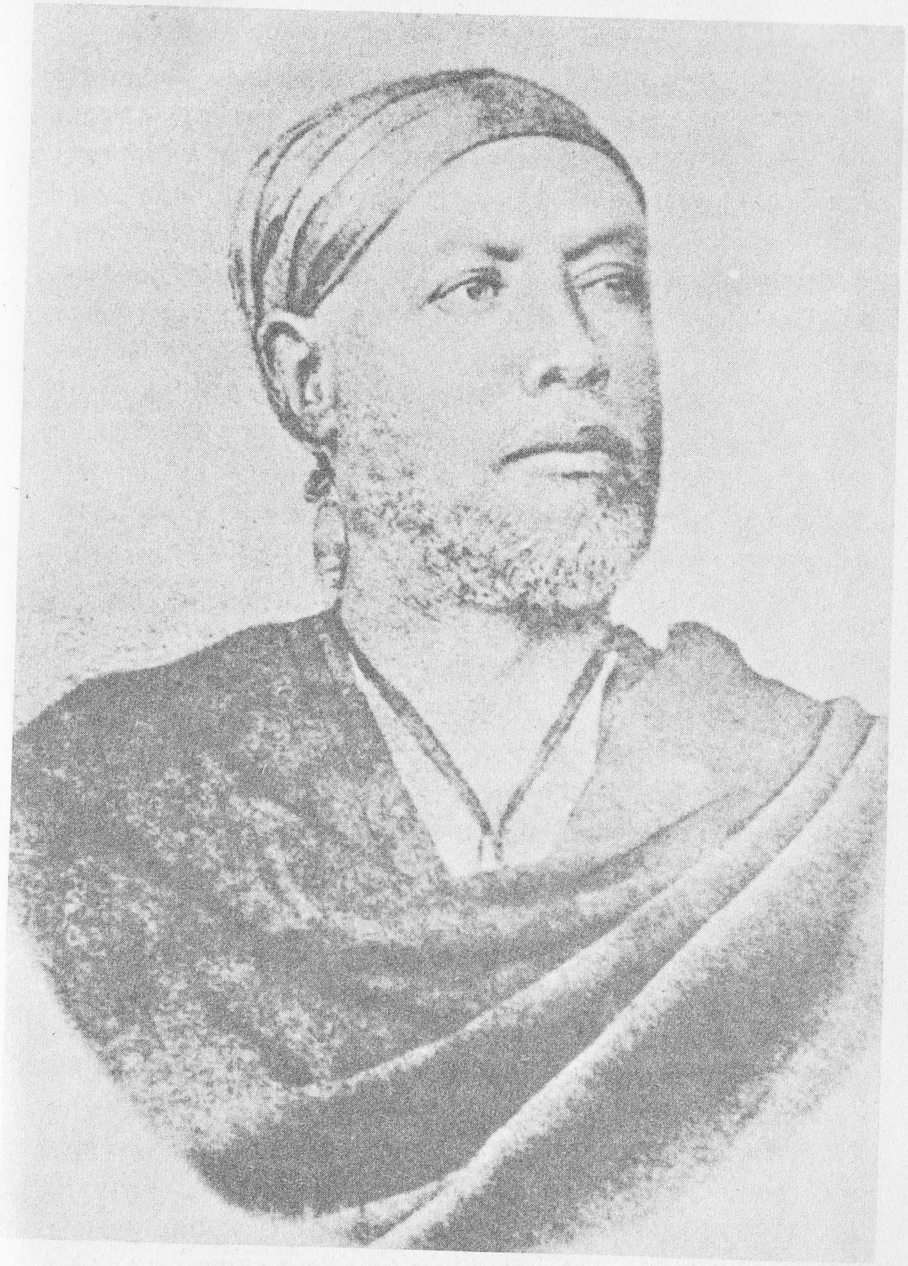

ራስ ፡ ዳርጌ ።

የክርስቲያን ፡ ደም ፡ በከንቱ ፡ እንዳይፈስ ፡ ሲሉ ፡ ደብዳቤ ፡ ጻፉለት ። እርሱም ፡ ደብዳቤውን ፡ ካየ ፡ በኋላ ፡ በመልቀቅ ፡ ፈንታ ረዳትና ፡ መሣሪያ ፡ ላኩልኝ ፡ ብሎ ፡ ለጄኔራል ፡ አሪሞንዲ ፡ ልኮ ፡ ረዳት ፡ ከመጣለት ፡ በኋላ ፡ አለቅም ፡ ሲል ፡ ቍራት ፡ ያለበት ፡ ንግግር ፡ ጨምሮ ፡ ላከባቸው ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ራስ ፡ መኰንን ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ ገፍተው ፡ በኅዳር ፡ ፳፫ ፡ ቀን ፡ እተራራው ፡ ጥግ ፡ ደረሱ ። ከዚያም ፡ የቀሩትን ፡ ራሶች ፡ በቀኝና ፡ በግራ ፡ አሰልፈው ፡ ራሳቸው ፡ በማኸል ፡ ሆነው ፡ ተራራውን ፡ ከበው ፡ እያጣደፉ ፡ ይወጉት ፡ ዠመር ። ጦርነ ቱም ፡ ፪ ፡ ሰዓት ፡ ያኸል ፡ እንደ ፡ ቈየ ፡ የኢጣሊያ ፡ ወታደሮች ፡ ድል ፡ ሆነው ፡ ሸሽት ፡ ዠመሩ ። ማጆር ፡ ቶዜሊ ፡ ከነወታደሩ ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ ሲሸሽ ፡ ኢትዮጵያ ውያንም ፡ እየተከታተሉ ፡ ሲወጉት ፡ እሱም ፡ ወታደሩ ፡ እንዲሸሽ ፡ ትእዛዝ ፡ እየሰጠ ፡ አባራሪዎቹን ፡ ለማቆም ፡ በርትቶ ፡ ሲዋጋ ፡ ወዲያው ፡ በ፯ ፡ ጥይት ፡ ተመቶ ፡ ስለ ፡ ሞተና ፡ የተረፈውም ፡ እየሸሸ ፡ ወደ ፡ መቀሌ ፡ ስለ ፡ ሄደ ፡ እንደ ዚህ ፡ ተብሎ ፡ ተገጠመ ።

አላጌ ፡ እበሩ ፡ ላይ ፡ ሲወድቅ ፡ ማጆር ፡
እንደ ፡ ግራኝ ፡ ሁሉ ፡ በሰባት ፡ ዐረር ።

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ጄኔራል ፡ አሪሞንዲ ፡ የሚባለው ፡ ፩ኛው ፡ የጦር ፡ አዝማች፡ ሸሽተው ፡ ከአምባላጌ ፡ ወደ ፡ መቀሌ ፡ የሚሄዱትን ፡ ለመርዳት ፡ መጥቶ ፡ ካባ ራሪዎቹ ፡ ጋራ ፡ ጥቂት ፡ እንደ ፡ ተዋጋ ፡ ብዙ ፡ ወታደር ፡ በኰሎኔል ፡ ጋሌኖ ፡ ጋሊያኖ ፡ አዛዥነት ፡ እመቀሌ ፡ ላይ ፡ ትቶ ፡ ወደ ፡ ስፍራው ፡ ተመለሰ ። ኰሎ ኔል ፡ ጋሌኖ ፡ ጋሊያኖም ፡ ብዙ ፡ ወታደርና ፡ መሣሪያ ፡ ለብዙ ፡ ጊዜ ፡ የሚያስ ፈልገውን ፡ ሥንቅ ፡ ይዞ ፡ መቀሌ ፡ እንዳ ፡ ኢየሱስ ፡ ላይ ፡ መሽጎ ፡ ተቀመጠ ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ራስ ፡ መኰንን ፡ «የተላከ ፡ ከራስ ፡ መኰንን ፡ ይድረስ ፡ ከኰሎ ኔል ፡ ጋሌኖ ፡ ጋሊያኖ ፡ ይህን ፡ አሁን ፡ መሽገኸ ፡ ያለኸበትን ፡ ስፍራ ፡ ለቀኸ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ እንድትመለስ ፡ በወዳጅነት ፡ አሳስብኻለሁ ። አለቅም ፡ ያልኸ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ ግን ፡ የግድ ፡ ጦርነት ፡ አድርገን ፡ የማጆር ፡ ቶዜሊ ፡ ዕድል ፡ እንዳ ያገኘኸ» ፡ ብለው ፡ ለኰሎኔል ፡ ጋሌኖ ፡ ጋሊያኖ ፡ ፪ ፡ ጊዜ ፡ ቢልኩበት ፡ «በን ጉሤ ፡ ታዝዤ ፡ የያዝኩትን ፡ አገር ፡ ለመልቀቅ ፡ አልችልም ፡ ጦርነትም ፡ ቢፈ ልጉ ፡ እኔ ፡ ዘንድ ፡ ብዙ ፡ መድፍና ፡ መሣሪያ ፡ እንዳለ ፡ ይወቁ» ፡ ብሎ ፡ መልስ ፡ ላከባቸው ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ራስ ፡ መኰንን ፡ ወታደራቸውን ፡ ይዘው ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ እየገፉ ፡ መቀሌ ፡ ደረሱ ። ወዲያውም ፡ ምሽጉን ፡ ከበው ፡ ካስጨነቁት ፡ በኋላ ፡

ራስ ፡ መኰንን ።

እጅኽን ፡ ብትሰጥ ፡ ይሻላል ፡ ብለው ፡ ላዝማቹ ፡ ቢልኩበት ፡ እጄን ፡ አልሰጥም ብሎ ፡ ላከ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ባ፲፰፻፹፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በታኅሣሥ ፡ ወር ፡ ራስ ፡ መኰንን ፡ እስከ ፡ ምሽጉ ፡ ድረስ ፡ ሄደው ፡ ውጊያ ፡ ዠመሩ ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ በዠግንነት ፡ ቢዋጉ ፡ ኢጣሊያኖች ፡ አስቀድመው ፡ ተዘጋጅተው ፡ እምሽግ ፡ ውስጥ ፡ ተደብቀው ፡ ይዋጉ ፡ ነበርና ፡ ጦርነቱ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ወሰደ ።

በኋላ ፡ ግን ፡ በውጭ ፡ የነበረው ፡ ምንጭ ፡ ስለ ፡ ተያዘበት ፡ ራስ ፡ መኰንንም ፡ በየጊዜው ፡ እየወጉ ፡ ሲያጣድፉት ፡ ወዲያው ፡ እምሽጉ ፡ ውስጥ ፡ ውሃ ፡ አልነበረምና ፡ በውድ ፡ እጄን ፡ ልስጥ ፡ አለዚያም ፡ ከነሰዌ ፡ ልልቀቅና ፡ ልረፍ እያለ ፡ ሲያመነታ ፡ ፒዬትሮ ፡ ፌልተር ፡ የሚባለው ፡ ነጋዴ ፡ በዐፄ ፡ ምኒልክና ፡ በዋናው ፡ የጦር ፡ አዛዥ ፡ በጄኔራል ፡ ባራቲዬሪ ፡ መካከል ፡ ሆኖ ፡ ምሽጉን ፡ እንዲለቅ ፡ ተላላከ ። ኮሎኔል ፡ ጁሴፔ ፡ ጋሊያኖም ፡ አስቀድሞ ፡ ቢለምኑት ፡ እንቢ ፡ ያለውን ፡ በኋላ ፡ ግን ፡ ሰው ፡ ስላለቀበትና ፡ ስለ ፡ ተቸገረ ፡ ምሽጉን ፡ ለመልቀቅ ፡ መፍቀዱን ፡ ላከ ። ዐፄ ፡ ምኒልክም ፡ ለቅቄ ፡ እሄዳለሁ ፡ ብሎ ፡ ከጠየቀ ፡ እናንተም ፡ ሸኚ ፡ ሰጥታችሁ ፡ስደዱት ፡ እንጂ ፡ አትንኩት ፡ ብለው ፡ ትእዛዝ ፡ ሰጡ ።

በዚህ ፡ ምክንያት ፡ የጦር ፡ አዛዡ ፡ ከስፍራው ፡ ወጥቶ ፡ ከነጋዴው ፡ ከፒዬትሮ ፡ ፌልተር ፡ ጋራ ፡ ሆኖ ፡ ስላወጣጡ ፡ ከራስ ፡ መኰንንና ፡ ከዐፄ ፡ ምኒልክ ፡ ተነጋግሮ ፡ ከጨረሰ ፡ በኋላ ፡ በተከበበ ፡ በሁለት ፡ ወሩ ፡ የመቀሌን ፡ ምሽግ ፡ ለቆ ፡ መማሪያውንና ፡ ሥንቁን ፡ ቍስለኛውን ፡ ሰብስቦ ፡ ተነሣና ፡ ወደ ፡ ዐዲግራት ፡ ሄዶ ፡ ከዋናው ፡ የጦር ፡ አዛዥ ፡ ከጄኔራል ፡ ባራቲዬሪ ፡ ጋራ ተደባለቀ ። ዐፄ ፡ ምኒልክም ፡ በግፍ ፡ አገራቸውን ፡ ለመውሰድ ፡ መጥቶ ፡ ጦርነት ፡ የገጠማቸውን ፡ ጠላታቸውን ፡ የያዘውን ፡ መድፍና ፡ ብዙ ፡ የጦር ፡ መሣሪያ ፡ ማርከው ፡ እሱንም ፡ ጦርነቱን ፡ እንደ ፡ ዠመረ ፡ ከነሠራዊቱ ፡ እዚያው ፡ እምሽጉ ፡ ውስጥ ፡ ለመፍጀት ፡ ሲቻላቸው ፡ ሳለ ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ለጠላታቸው ፡ ሥንቅና ፡ ዕቃውን ፡ የሚጭንበት ፡ አጋሰስ ፡ ሸኚ ፡ ፊታውራሪ ፡ ደሳለኝ ፡ የሚባሉትን ፡ አድርገው ፡ ከዋናው ፡ ጦር ፡ አዛዥ ፡ ከጄኔራል ፡ ባራቲዬሪ ፡ እንዲገናኝ ፡ ማድረጋቸው ፡ የዓለም ፡ ሕግ ፡ ጠባቂ ፡ መሆናቸውን ፡ ያስረዳል ።

ኮሎኔል ፡ ጁሴፔ ፡ ጋሊያኖም ፡ ሄዶ ፡ ከጄኔራል ፡ ባራቲዬሪ ፡ ጋራ ፡ ተገናኝቶ ፡ ጥቂት ፡ ቀን ፡ ከቈየ ፡ በኋላ ፡ የዐድዋ ፡ ጦርነት ፡ በተደረገበት ፡ ቀን ፡ ሲዋጋ ፡ እጦርነቱ ፡ ላይ ፡ ሞተ ።

ተማራኪው ፡ ጄኔራል ፡ ኢልቢርቶኒ ።

ምዕራፍ ፡ ፴፫ ።

የዐድዋ ፡ ጦርነት ።

ከአምባ ፡ አላጌና ፡ ከመቀሌ ፡ ጦርነት ፡ ወዲህ ፡ የጦር ፡ አዝማቹ ፡ ጄኔራል ፡ ባራቲዬሪ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ ጋራ ፡ ዕርቅ ፡ ለማድረግ ፡ እንጂ ፡ በጦርነት ፡ በኩል ፡ የማይደፍርበትን ፡ ራፖር ፡ ዘርዝሮ ፡ ለመንግሥቱ ፡ አስተላልፎ ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ ፩ኛው ፡ ጠቅላይ ፡ ሚኒስትር ፡ ባይሆን ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ እንደ ፡ ምንም ፡ ተዋግታችሁ ፡ ድል ፡ አድርጋችሁ ፡ የተሰበረውን ፡ የኢጣሊያን ፡ የወታደርነት ፡ ስም ፡ ሳታድሱ ፡ ሁለት ፡ ጊዜ ፡ ድል ፡ ከሆናችሁ ፡ በኋላ ፡ ዕርቅ ፡ ቢደረግ ፡ ስማችን ፡ የተሰበረ ፡ ሆኖ ፡ ስንደፈር ፡ እንኖራለን ፡ ብሎ ፡ መልስ ፡ ላከበት ።

በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ጄኔራል ፡ ባራቲዬሪ ፡ ዋና ፡ የጦር ፡ አዝማችነቱን ፡ ይዞ ፡ የቀረውን ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ አራት ፡ ላይ ፡ ከፍሎ ፡ ላ፩ኛው ፡ ክፍል ፡ ጄኔራል ፡ አሪሞንዲን ፡ ለ፪ኛው ፡ ክፍል ፡ ጄኔራል ፡ ዳቦርሚዳን ፡ ለ፫ኛው ፡ ክፍል ፡ ጄኔራል ፡ አልቤርቶኒን ፡ ላ፬ኛው ፡ ክፍል ፡ ጄኔራል ፡ ኤሌናን ፡ ሾመ ። ከነዚሁ ፡ የመዠመሪያዎቹ ፡ ሁለቱ ፡ ጄኔራሎች ፡ የየራሳቸውን ፡ የጦር ፡ ጭፍራ ፡ ይዘው ፡ ራአዮ ፡ በሚባለው ፡ ስፍራ ፡ በቀኝና ፡ በግራ ፡ በኩል ፡ አልፈው ፡ ዐድዋን ፡ እንዲይዙ ፡ ያገር ፡ ተወላጅን ፡ የጦር ፡ ወታደር ፡ የሚያዘው ፡ ኢራራ ፡ በሚባለው ፡ ስፍራ ፡ በኩል ፡ አልፎ ፡ እንዲጠባበቅ ፡ አደረገ ። እነዚህን ፡ ሦስቱን ፡ አሰልፎ ፡ በጄኔራል ፡ ኤሌና ፡ የሚታዘዘውን ፡ አራተኛውን ፡ ክፍል ፡ ግን ፡ እኋላ ፡ ተጠባባቂ ፡ እንዲሆን ፡ አስቀመጠው ። የጦር ፡ ሠራዊቱ ፡ ቍጥር ፡ ከ፳ ፡ ሺህ ፡ በላይ ፡ ነው ። እነዚህም ፡ ፷ ፡ መድፍ ፡ ከልክ ፡ ያለፈ ፡ ብረትና ፡ ጥይት ፡ ይዘው ፡ ነበር ።

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ዐፄ ፡ ምኒልክ ፡ በቅዱስ ፡ ገብርኤል ፡ ቤተ ክርስቲያን ፡ አቡነ ፡ ማቴዎስ ፡ ሲቀድሱ ፡ ቆመው ፡ ያስቀድሱ ፡ ነበርና ፡ ከቅዳሴ ፡ ከወጡ ፡ በኋላ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ የኢትዮጵያን ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ አሰለፉት ።

፩ ፡ ራሳቸው ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ዳግማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ዐድዋ ፡ አጠገብ ፡

በዓድዋ ፡ ጦርነት ፡ ተዋጊውን ፡ በማበረታታት ፡ የሚሸሸውን በመገዘት ፡ ያዋጉት ፡ ጳጳሱ ፡ አቡነ ፡ ማቴዎስ ።

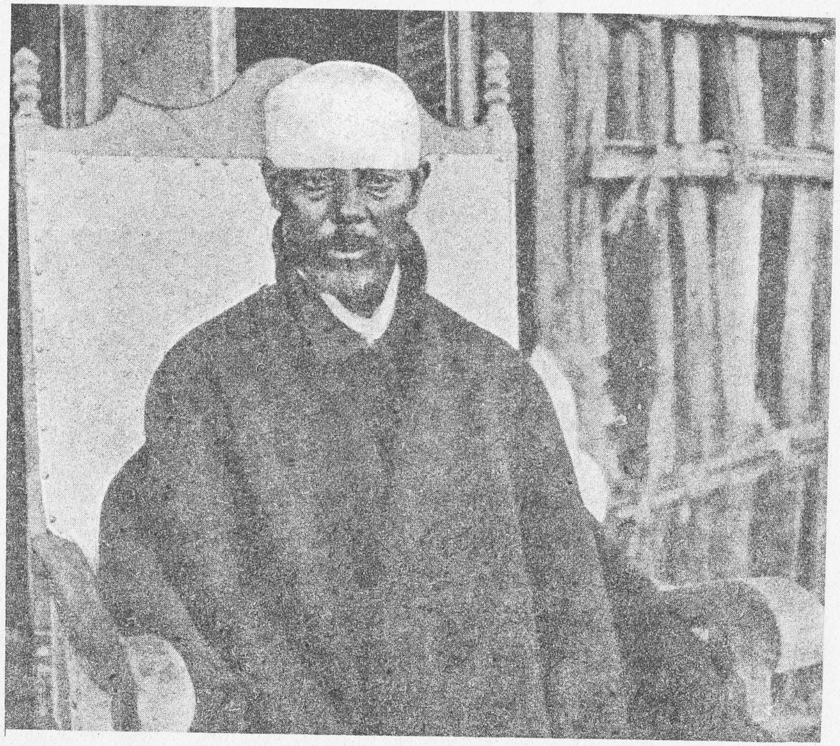

በጦርነት ፡ ሰዓት ፡ የኢጣሊያኖችን ፡ ጕራ ፡ በስውር ፡ ለቀው ፡ ወደወገናቸው ፡ ወደ ፡ ዐፄ ፡ ምኒ ልክ ፡ ጦር ፡ መጥተው ፡ የተደባለቁት ፡ ራስ ፡ ስብሐት ።

በተለይ ፡ ዐዲማህለያ ፡ ከሚባለው ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ ከ፴ ፡ ሺህ ፡ የጦር ፡ ወታደር ፡ ጋራ ።

፪ ፡ እቴጌ ፡ ጣይቱ ፡ በዚሁ ፡ ስፍራ ፡ ከ፫ ፡ ሺህ ፡ የጦር ፡ ወታደር ፡ ጋራ ።

፫ ፡ ከንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ በስተቀኝ ፡ ፊታውራሪ ፡ ገበየሁ ፡ የአሰምን ፡ ወንዝ ፡ ሻገር ፡ ብለው ፡ በማይ ፡ ጓጓአ ፡ ከ፮ ፡ ሺህ ፡ የጦር ፡ ወታደር ፡ ጋራ ።

፬ ፡ ንጉሥ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ በዚሁ ፡ ስፍራ ፡ ከ፫ ፡ ሺህ ፡ የጦር ፡ ወታ ደር ፡ ጋራ ።

፭ ፡ ከንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ በስተግራ ፡ ራስ ፡ ወሌ ፡ በማይ ፡ ደላዕታ ፡ ከ፫ ሺህ ፡ የጦር ፡ ወታደር ፡ ጋራ ።

፮ ፡ ራስ ፡ ሚካኤል ፡ በሠናይ ፡ ጸባአና ፡ በእንዳ ፡ ሚካኤል ፡ ከ፳ ፡ ሺህ ፡ የጦር ፡ ወታደር ፡ ጋራ ።

፯ ፡ ልዑል ፡ ራስ ፡ መኰንን ፡ አቅጣጫቸውን ፡ ደአሮ ፡ ተክሌ ፡ በር ፡ አድ ርገው ፡ በአዲ ፡ አቡን ፡ ከ፳ ፡ ሺሕ ፡ የጦር ፡ ወታደር ፡ ጋራ ።

፰ ፡ ራስ ፡ መንገሻ ፡ ዮሐንስ ፡ ከራስ ፡ አሉላና ፡ ከራስ ፡ ሐጐስ ፡ ጋራ ፡ በእደ ፡ ማርያም ፡ ሸዋቶ ፡ ከ፫ ፡ ሺህ ፡ የጦር ፡ ወታደር ፡ ጋራ ።

፱ ፡ ዋግ ፡ ሥዩም ፡ ጓንጕል ፡ በዚሁ ፡ ስፍራ ፡ ከ፮ ፡ ሺህ ፡ የጦር ፡ ወታ ደር ፡ ጋራ ።

፲ ፡ ራስ ፡ መንገሻ ፡ አቲከም ፡ ከ፫ ፡ ሺሕ ፡ የጦር ፡ ወታደር ፡ ጋራ ፡ ድምር፡ ፸፫ ፡ ሺህ ፡ የጦር ፡ ወታደር ።

በዚሁ ፡ ዓመት ፡ በጥር ፡ ወር ፡ በኢጣሊያ ፡ ውስጥ ፡ የነበሩት ፡ ራስ ፡ ስብ ሐትና ፡ ደጃች ፡ ሐጐስ ፡ ተፈሪ ፡ ካገራችን ፡ ጠላት ፡ ጋራ ፡ ሆነን ፡ አገራችንን ፡ አንወጋም ፡ ብለው ፡ ከነባንዳቸው ፡ መጥተው ፡ ከንጉሣቸው ፡ ጋራ ፡ ስለ ፡ ተደ ባለቁ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ኀይል ፡ ለኢጣሊያ ፡ ጦር ፡ እየተጫነው ፡ ሄደ ።

ከነዚህም ፡ በቀር ፡ ጦርና ፡ ጋሻ ፡ ብቻ ፡ የያዘ ፡ ጀሌ ፡ ተከታይ ፡ ብዙ ፡ ነበር ። ከጦር ፡ አለቆችም ፡ ደጃች ፡ ወልዴ ፡ ደጃች ፡ በሻኽ ፡ አቦዬ ፡ ሊቀ ፡ መኳስ ፡ አባተ ፡ ደጃች ፡ ውቤ ፡ ደጃች ፡ ተሰማ ፡ ቢትወደድ ፡ አጥናፌ ፡ አፈ ፡ ንጉሥ ፡ ነሲቡ ፡ ደጃች ፡ ገሠሠ ፡ ሊቀ ፡ መኳስ ፡ አድነው ፡ በጅሮንድ ፡ ከተማ ፡ አቶ ፡ (ፊታውራሪ) ፡ ሀብተ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ደጃች ፡ ወልደ ፡ ገብርኤል ፡ ቱርክ ፡ ባሻ ፡ ታምሬ ፡ አዛዥ ፡ ዛማኤል ፡ አጋፋሪ ፡ (ቢትወደድ) ፡ ወልደ ፡ ገብርኤልና ፡ ሌሎችም ፡ ብዙዎች ፡ ነበሩ ። ለመዠመሪያው ፡ ግንባር ፡ ቀደም ፡ ወታደር ፡ በዠግንነት ፡ ስማቸው ፡ የተጠራውን ፡ ጠቅላይ ፡ የጦር ፡ አዛዥ ፡ ፊታውራሪ ፡

ገበየሁን ፡ አድርገው ፡ ባ፲፰፻፹፰ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ በየካቲት ፡ ፳፫ ፡ ቀን ፡ እሑድ ፡ ጦርነት ፡ ተዠመረ ። ወዲያው ፡ የኢጣሊያ ፡ የጦር ፡ አዛዥ ፡ ያገር ፡ ተወላጅን ፡ ጦር ፡ እፊት ፡ አስቀድሞ ፡ ሲዋጋ ፡ በኋላ ፡ የራስ ፡ መንገሻና ፡ የራስ፡ ሚካኤል ፡ የዋግ ፡ ሥዩም ፡ ጓንጉል ፡ ወታደሮች ፡ ከበው ፡ በጥይት ፡ ስለ ፡ ቈሏቸው ፡ ይበልጦቹ ፡ እጦርነቱ ፡ ላይ ፡ ሞቱ ። ገሚሶቹ ፡ ዐውቀው ፡ እጃቸውን ፡ ሲሰጡ ፡ የቀሩት ፡ ደግሞ ፡ ወዳልተነካው ፡ ጦር ፡ ወደ ፡ ጄኔራል ፡ አርሞንዲ ፡ ሠራዊት ፡ በሽሽት ፡ እየሄዱ ፡ ተደባለቁ ።

የኢትዮጵያ ፡ የጦር ፡ ሠራዊትም ፡ እያቅራራና ፡ እየፎከረ ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ አልፎ ፡ ጐስሶ ፡ ከሚባለው ፡ ጉብታ ፡ ላይ ፡ ደርሶ ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ተጋጠማቸው። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ባንደኛው ፡ ወገን ፡ ለመሸሽ ፡ የማይመች ፡ ገደል ፡ ሆኖ ፡ ባንድ ፡ ወገን ፡ ደግሞ ፡ ስለ ፡ ተከበቡ ፡ የሚሄዱበት ፡ አጥተው ፡ ተስፋ ፡ በቈረጡ ፡ ጊዜ እንደ ፡ ገና ፡ ውጊያ ፡ ተዠምሮ ፡ ብዙ ፡ ሰዓት ፡ ሲዋጉ ፡ ከሞተው ፡ ወታደር ፡ ብዛት ፡ የተነሣ ፡ ያ ፡ ስፍራ ፡ የሬሳ ፡ ክምር ፡ ብቻ ፡ ሆኖ ፡ ይታይ ፡ ነበር ፡ ይባላል ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ዠግናው ፡ ፊታውራሪ ፡ ገበየሁ ፡ ከሠራዊታቸው ፡ ተለይተው ፡ እጠላት ፡ መካከል ፡ ገብተው ፡ ከቀኛዝማች ፡ ታፈሰ ፡ ጋራ ፡ እየፎከሩ ፡ የጠላትን ፡ አንገት ፡ በጐራዴ ፡ ሲቈርጡ ፡ በጥይት ፡ ተመተው ፡ ወደቁ ።

የጦር ፡ አበጋዙ ፡ ፊታውራሪ ፡ ገበየሁ ፡ የዐድዋ ፡ ዕለት ፡ በሠሩት ፡ የዠግንነት ፡ ሥራ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ በያለበት ፡ ስማቸው ፡ ይነገራል ። ይልቁንም ፡ ጠላት ፡ የዐድዋን ፡ ታሪክ ፡ በጻፈው ፡ መጽሐፍ ፡ ጉብዝናቸውን ፡ ስለማይሰውር ፡ የወገኖቻቸውን ፡ የኢትዮጵያውያንን ፡ ልብ ፡ በኵራት ፡ ይመላል ።

ስለ ፡ ፊታውራሪ ፡ ገበየሁ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለው ፡ ከመሞታቸው ፡ በፊት ፡ ተገጠመ ።

የዐድዋ ፡ ሥላሴን ፡ ጠላት ፡ አረከሰው ፡
ገበየሁ ፡ በሞቴ ፡ ግባና ፡ ቀድሰው ።

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ዐፄ ፡ ምኒልክ ፡ የጦር ፡ ወታደራቸውን ፡ በሚያበረታታ ፡ ቃል ፡ ሲያደፋፍሩ ፡ እንዲሁም ፡ እቴጌ ፡ ጣይቱ ፡ እንደ ፡ ወንድ ፡ በጦርነቱ ፡ መካከል ፡ እየተላለፉ ፡ የቈሰለውን ፡ ሲያስነሡ ፡ ለተጠማው ፡ መጠጥ ፡ ለተራበው ፡ ምግብ ፡ ሲያሰጡ ፡ ዋሉ ። እነሊቀ ፡ መኳስ ፡ አባተ ፡ እነ ራስ ፡ አሉላ ፡ እነበጅሮንድ ፡ ባልቻ ፡ እነደጃች ፡ በሻኽ ፡ አቦዬና ፡ የቀሩትም ፡ የጥንት ፡ ወታደሮች ፡ በመድፍና ፡ በጠመንዣ ፡ በዠግንነት ፡ ሲዋጉ ፡ የጠመን

ዣውና ፡ የመድፉ ፡ ጩኸት ፡ ከልክ ፡ ያለፈ ፡ ነበር ።

የኢጣሊያንንም ፡ ወታደር ፡ ከበው ፡ እየተፋከሩ ፡ በጥይትና ፡ በጐራዴ ፡ ሲደበድቡት ፡ የኢጣሊያ ፡ ጦር ፡ በዠግንነት ፡ አራት ፡ ሰዓት ፡ ከተዋጋ ፡ በኋላ ፡ ሽሽት ፡ ዠመረ ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ኢትዮጵያውን ፡ እየተከታተሉ ፡ ሲወጉት ፡ አዝማቹ ፡ ጄኔራል ፡ አልቤርቶኒ ፡ ተቀምጦበት ፡ የነበረው ፡ በቅሎ ፡ ተመቶ ፡ ወደቀ ። ወዲያው ፡ ተነሥቼ ፡ አመልጣለሁ ፡ ብሎ ፡ ለመነሣት ፡ ሲጥር ፡ ከቅምጡ ፡ ሳይነሣ ፡ እየተሽቀዳደሙ ፡ የሚሮጡት ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ደርሰው ፡ ጄኔራሉን ፡ ማረኩት ።

ያ፩ኛው ፡ ክፍል ፡ የጦር ፡ አዛዡ ፡ ተማርኮ ፡ ሠራዊቱ ፡ በጭራሽ ፡ ከጠፋ ፡ በኋላ ፡ ሁለተኛው ፡ ክፍል ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ ራአዮ ፡ ከሚባለው ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ ሆኖ ፡ ካራት ፡ እስከ ፡ ዘጠኝ ፡ ሰዓት ፡ ድረስ ፡ የሦስተኛውን ፡ ክፍል ፡ የጄኔራል ፡ ኤሌናን ፡ ጦር ፡ ጨምሮ ፡ ተዋግቶ ፡ በመጨረሻ ፡ የጦር ፡ አዛዡ ፡ ጄኔራል ፡ አሪሞንዲ ፡ እዚያው ፡ እጦርነቱ ፡ ላይ ፡ ሞቶ ፡ ተገኘ ።

ከዚህም ፡ በኋላ ፡ በመጨረሻ ፡ ያለው ፡ የኢጣሊያ ፡ ጦር ፡ በተለይ ፡ ማርያም ፡ ሸዊቶ ፡ ከሚባለው ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ ተጋጥሞ ፡ ከቀድሞው ፡ የበለጠ ፡ ጦርነት ፡ ተደረገ ። ይልቁንም ፡ የመጨረሻው ፡ ድል ፡ የሚፈጸምበት ፡ ለመሆኑ ፡ የሁለቱም ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ ተደባልቆ ፡ በጨበጣ ፡ በሚዋጉበት ፡ ጊዜ ፡ በጨበጣ ፡ በሚደረገው ፡ ዘመቻ ፡ ከኢጣሊያኖች ፡ ይልቅ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ በጐራዴ ፡ አነዛዘር ፡ የቀለጠፉ ፡ ነበሩ ።

ይሁን ፡ እንጂ ፡ ኢጣሊያኖች ፡ ተስፋ ፡ በቈረጠ ፡ ኀይል ፡ እስከ ፡ ዐሥራ ፡ ሁለት ፡ ሰዓት ፡ ድረስ ፡ በጕብዝና ፡ ሲዋጉ ፡ በመጨረሻ ፡ አዛዣቸው ፡ ጄኔራል ፡ ዳቦርሚዳ ፡ በጥይት ፡ ደረቱን ፡ ተመቶ ፡ ወድቆ ፡ ባንዲት ፡ ጠብታ ፡ ውሃ ፡ ማነው ፡ አፌን ፡ የሚያርሰኝ ፡ እያለ ፡ እንደ ፡ ተኰነነው ፡ ነዌ ፡ ሲጮኽ ፡ ጥቂት እንደ ፡ ቈየ ፡ ሞተ ።

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ኢጣሊያኖች ፡ ገሚሶቹ ፡ ሲሞቱ ፡ የቀሩት ፡ ደግሞ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ደግነው ፡ ይተኵሱበት ፡ የነበረውን ፡ ብረት ፡ አፈሙዙን ፡ ጨብጠው ፡ ሰደፉን ፡ ወደ ፡ ሰማይ ፡ እየሰቀሉ ፡ ተማረኩ ። ድሉም ፡ በማያወላውል ፡ አኳኋን ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሆኖ ፡ ጦርነቱ ፡ ባ፲፰፻፹፰ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ በዚሁ ፡ በየካቲት ፡ ፳፫ ፡ ቀን ፡ ተፈጸመ ። በጦርነቱ ፡ ውስጥ ፡ ፰ ፡ ሺ ህ ፡ ኢጣሊያኖች ፡ ፪ ፡ ሺ ህ ፡ የሐማሴን ፡ የከረን ፡ ሌሎችም ፡ ከያለበት ፡ እየተጠራቀሙ ፡ ለኢጣሊያ ፡ ተቀጥረው ፡ የነበሩ ፡ ሞቱ ። ፪ ፡ ሺ ህ ፡ ፬፻ ፡ የሚሆን ፡ ኢጣሊያኖች ፡ ስሳ ፡ መድፍና ፡ ብዙ ፡ ጠመንዣ ፡ እንደ ፡ ያዙ ፡ ተማረኩ ። ቍስለኛውም ፡ እስከ ፡ ፪ ፡ ሺ ህ ፡ ፰፻ ፡ ይደርሳል ፡ ይባላል ።

ከኢትዮጵያ ፡ ወገን ፡ የሞተው ፡ ግን ፡ ግማሾቹ ፡ በዚሁ ፡ በኢጣሊያኖች ፡ ልክ ፡ ነው ፡ ሲሉ ፡ አንዳንዶች ፡ ታሪክ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ግን ፡ የኢትዮጵያ ፡ ወታደር ፡ ተኝቶ ፡ መተኰስን ፡ ከነውር ፡ እየቈጠረ ፡ ቆሞ ፡ ሲዋጋ ፡ ለጠላት ፡ በመመቸቱ ፡ የሞተውና ፡ የቈሰለው ፡ ከኢጣሊያኖች ፡ ይበልጣል ፡ ወይም ፡ ዕጥፍ ፡ ይሆናል ፡ ብለው ፡ ጽፈዋል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ የሞተውም ፡ የቈሰለውም ፡ እስከ ፲ ፡ ሺህ ፡ ይደርሳል ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ድል ፡ ሆኖ ፡ ከሞትና ፡ ከምርኮ ፡ የተረፈው ፡ የኢጣሊያ ፡ ወታደር ፡ ከዐድዋ ፡ ወደ ፡ ዐዲ ፡ ቀይሕ ፡ ተዘበራርቆ ፡ ሲሸሽ ፡ እሸሽት ፡ ላይ ፡ ጄኔራል ፡ ኤሌና ፡ ቈሰለ ። የኢትዮጵያ ፡ ወታደርም ፡ ጠላቱን ፡ መረብን ፡ አሳልፎ ፡ ካባረረ ፡ በኋላ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ይህነን ፡ ድል ፡ ለሰጣቸው ፡ አምላክ ፡ ምስጋና ፡ አቀረቡ ። ወዲያው ፡ ስለ ፡ ምርኮኞቹ ፡ ፍርድ ፡ ተዠመረ ። ቀጥሎም፡ በዘመቻው ፡ ለተማረኩት ፡ ኢጣሊያኖችና ፡ ዐረቦች ፡ ይቅርታ ፡ አድርገው ፡ መብልና ፡ መጠጥ ፡ አዘው ፡ እናታቸውን ፡ ኢትዮጵያን ፡ የወጉትን ፡ የኤርትራን ፡ ወታደሮች ፡ ግን ፡ እንደ ፡ ደንቡ ፡ ጳጳሱን ፡ አቡነ ፡ ማቴዎስን ፡ ጭምር ፡ አስፈርደው ፡ እግርና ፡ እጃቸውን ፡ እየቈረጡ ፡ ቀጧቸው ።

በዚህ ፡ ጦርነት ፡ አቶ ፡ አውዐሎም ፡ የሚባሉ ፡ የእንቲጮ ፡ ተወላጅ ፡ በስለላ ፡ ሥራ ፡ አገራቸውን ፡ በጣም ፡ አገልግለዋል ።

በዐድዋ ፡ ጦርነት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ድል ፡ አድራጊነት ፡ በመላው ፡ አውሮፓና ፡ በኢጣሊያ ፡ አገር ፡ በተሰማ ፡ ጊዜ ፡ ታላቅ ፡ ድንጋጤና ፡ መገረምን ፡ አፈራ ። ወዲያው ፡ አስቀድሞ ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ ግፉ ፡ እያለ ፡ ድል ፡ ወደ ፡ ሆነው ፡ ወደ ፡ ጄኔራል ፡ ባራቲዬሪ ፡ ይልክ ፡ የነበረውን ፡ ፍራንቼስኮ ፡ ክርስፒን ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ለጦርነት ፡ የመጡ ፡ የሹማምንቶቹም ፡ የወታደሮቹም ፡ ቤተ ፡ ሰቦች ፡ ይረግሙት ፡ ዠመር ። ወጣቶቹም ፡ ሆ ፡ እያሉ ፡ እየጮኹ ፡ ያለበትን ፡ ቤት ፡ በድንጋይ ፡ እየደበደቡ ፡ አስቸገሩት ። ስለዚህ ፡ ራሱ ፡ «የዚህን ፡ ድል ፡ የሆነውን ፡ የወታደርዎን ፡ ደም ፡ ጊዜ ፡ ፈልገው ፡ ይበቀሉለት ፡ እኔ ፡ ግን ፡ ይኸው ፡ ከሹመቴ ፡ ተሰናብቻለሁ» ፡ ብሎ ፡ ለንጉሡ ፡ አስታውቆ ፡ ሹመቱን ፡ ለቀቀ ።

ደግሞ ፡ ብዙ ፡ ወጣቶችና ፡ ሠራተኞች ፡ ሞልሚንቴ ፡ በሚባል ፡ ዴፑቴ ፡ (አማካሪ) ፡ እየተመሩ ፡ በ፻፩ና ፡ በ፻፪ ፡ እየተከፈሉ ፡ በከተማው ፡ ሆ ፡ እያሉ ፡ እየጮኹ ፡ ይዞሩ ፡ ዠመር ። (ዴሞንስትራሲዮን ፡ አደረጉ) ። በዚህ ፡ ምክንያት ከተማው ፡ ተሸብሮ ፡ ነጋዴው ፡ ሁሉ ፡ ሱቁን ፡ እየዘጋ ፡ ይደበቅ ፡ ዠመር ።

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ወጣቶቹ ፡ ፕሪንችፔ ፡ ኦዲስካልኪ ፡ የሚባለውን ፡ መስፍን ፡

በትሪቶኒ ፡ መንገድ ፡ ሲያልፍ ፡ አግኝተው ፡ በፊቱ ፡ ላይ ፡ ጭቃ ፡ እየረጩ ፡ ከበቡት ። ወዲያውም ፡ «ምኒልክ ፡ ሕያው ፡ ይሁን» ፡ በል ፡ ብለው ፡ አስፈራሩት ። እርሱም ፡ ኢጣሊያዊ ፡ ሆኜ ፡ ኢጣሊያ ፡ ሕያው ፡ ትሁን ፡ እላለሁ ፡ እንጂ ፡ ምኒልክ ፡ ሕያው ፡ ይሁን ፡ አልልም ፡ እያለ ፡ ሲጨቃጨቅ ፡ በመካከሉ ፡ ካራቢኒዬሪዎች ፡ ደርሰው ፡ በግድ ፡ ስላስለቀቁት ፡ በጋሪ ፡ ተቀምጦ ፡ አመለጠ «ምኒልክ ፡ ሕያው ፡ ይሁን ፡» በል ፡ እያሉ ፡ ያስገደዱበት ፡ ምክንያት ። የጦርነቱን ፡ አዠማመር ፡ ከሥር ፡ ዠምረው ፡ ይከታተሉ ፡ የነበሩ ፡ የሶሲያሊስት ፡ ወገኖች ፡ የኢጣልያን ፡ አጥቂነት ፡ የኢትዮጵያን ፡ ተከላካይነት ፡ የዓፄ ፡ ምኒልክን ፡ ዕርቅና ፡ ሰላም ፡ ፈላጊነት ፡ የኢጣልያን ፡ ተጋፊነት ፡ በሰፊው ፡ ተረድተው ፡ ነበር ። በዚህም ፡ ላይ ፡ በዓላጌ ፡ የሞቱትን ፡ የኢጣልያ ፡ ሹማምንቶች ፡ በምን ፡ አኳኋን ፡ እንደተቀበሩ ፡ ምርኮኞቹ ፡ በምን ፡ ዓይነት ፡ እንደተቀመጡ ፡ ይልቁንም ፡ በመቀሌ ፡ ምሽግ ፡ ተከቦ ፡ ሁሉም ፡ ያላንድ ፡ ተስፋ ፡ በውሃ ፡ ጥም፡ ሊያልቅ ፡ የነበረውን ፡ የኢጣልያን ፡ ጦር ፡ ዳግማዊ ፡ ምኒልክ ፡ የሚያስፈልጋቸውን ፡ ሰጥተው ፡ በሰላም ፡ ማሰናበታቸው ፡ ተሰምቶ ፡ የደግነትና ፡ የሰላም ፡ ፈላጊነታቸው ፡ ታውቆ ፡ ስለነበረ ፡ ነው ። ወጣቶቹንም ፡ የሚመራው ፡ ዴፑቴ (የምክር ፡ ቤት ፡ አማካሪ) ፡ ጦርነትና ፡ ቅኝ ፡ አገር ፡ ከማይፈልጉት ፡ ከሶሺያሊስት ፡ ወገን ፡ ስለሆነ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ የራሳቸውን ፡ የጦርና ፡ የፖለቲካ ፡ መሪዎች ፡ በመጥላትና ፡ በመበሳጨት ፡ እነዚያንም ፡ ይበልጥ ፡ ለማናደድ ፡ «ምኒልክ ፡ ሕያው ፡ ይሁን» ፡ እያሉ ፡ ጮኸዋል ፡ ማለት ፡ ነው ።

እንደዚሁም ፡ የዚህ ፡ የጦርነት ፡ ወሬ ፡ በእንግሊዝ ፡ አገር ፡ ሲሰማ ፡ መገረምን ፡ በፈረንሳዊ ፡ አገር ፡ ግን ፡ ደስታን ፡ አፈራ ። ከዚህ ፡ ቀደም ፡ እንዳልነው ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ እንግሊዞች ፡ በማናቸውም ፡ ረገድ ፡ ኢጣልያንን ፡ ይደግፉ ፡ ነበር ። የዓድዋ ፡ ጦርነትም ፡ ሊዠመር ፡ አቅራቢያ ፡ የኢጣልያ ፡ መንግሥት ፡ ኢትዮጵያን ፡ በሁለት ፡ ወገን ፡ ለመውጋት ፡ አንድ ፡ ክፍል ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ በዘይላ ፡ በር ፡ አድርጎ ፡ ወደ ፡ ሐረርና ፡ ወደ ፡ ሸዋ ፡ ሊመጣ ፡ አስቦ ፡ ይኸንኑም አሳብ ፡ ከእንግሊዝ ፡ መንግሥት ፡ ጋር ፡ ተነጋግሮ ፡ እንግሊዝም ፡ በዘይላ ፡ ለማሳለፍ ፡ ፈቅዶለት ፡ ነበር ፡ ይባላል ። ይኸንንም ፡ ሁሉ ፡ እንግሊዝ ፡ የሚያደርገው በእውነቱ ፡ ሲመረመር ፡ ጨርሶ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ላይ ፡ ጥላቻ ፡ ሳይሆን ፡ የክብርና ፡ የሥልጣን ፡ የኃይልና ፡ የግዛት ፡ ተፎካካሪውን ፡ ለማድከምና ፡ ከርሱ ፡ ጋር ፡ ሆኖ ፡ ፈረንሳዊን ፡ ይቃወምልኛል ፡ ብሎ ፡ የገመተውን ፡ ኢጣልያንን ፡ ለመደገፍ ፡ ያደረገው ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ የእንግሊዝ ፡ መንግሥት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ድል ፡ አድራጊነት ፡ በኢጣልያ ፡ ተሸናፊነት ፡ በጣም ፡ ኀዘን ፡ ባይሰማውም ፡

ደስ ፡ ያለው ፡ አይመስልም ፤ ይሁን ፡ እንጂ ፡ ሥልጣኔ ፡ የሌለው ፡ መሣሪያ ፡ በግኙ ፡ እንጂ ፡ ራሱ ፡ መሥራት ፡ የማይችለው ፡ ትንሹ ፡ የአፍሪካ ፡ መንግሥት የውስጥ አንድነቱን አጠንክሮ መሳፍንቱና መኳንንቱ በንጉሠ ነገሥቱ መሪነት ፡ አብሮ ፡ የሠለጠነውን ፡ የኢጣልያን ፡ መንግሥት ፡ ማሸነፉ ፡ ሳይገርመው ፡ አልቀረም ። የዛሬውን ፡ የኢጣልያንን ፡ ጦርነትና ፡ ድል ፡ መሆን ፡ ራሱ ከ፳፰ ፡ ዓመት ፡ በፊት ፡ ባዬ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ላይ ፡ በቀላል ፡ ያገኘውን ፡ ድል ፡ ሲያመዛዝነው ፡ ሁኔታው ፡ ሁሉ ፡ ይራራቅበታል ።

የፈረንሳዊ ፡ መንግሥት ፡ ግን ፡ የኢትዮጵያን ፡ ድል ፡ አድራጊነት ፡ በደስታ ፡ ነው ፡ የተቀበለው ፡ የጦርነቱን ፡ ሁኔታ ፡ ግራዝማች ፡ ዮሴፍ ፡ ለሙሴ ፡ ሞንዶን ፡ ቪዳዬ ፡ ሲያሳልፉ ፡ ሙሴ ፡ ሞንዶን ፡ ደግሞ ፡ የጦርነቱን ፡ ሁኔታ ፡ የራሱንም ፡ ሐተታ ፡ እየጨመረ ፡ በፈረንሳዊ ፡ ጋዜጣ ፡ ያጽፍ ፡ ነበር ። በዚያም ሕዝቡም ፡ መኳንንቱም ፡ ሚኒስትሮቹም ፡ የኢትዮጵያን ፡ ተከላካይነት ፡ የኢጣልያንን ፡ አጥቂነት ፡ ተገንዝበው ፡ በወሬም ፡ በአሳብም ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ይረዱ ፡ ነበር ። የአድዋ ፡ ድል ፡ በተሰማበት ፡ ወር ፡ ሐንሪ ፡ ዶርሌያ ፡ (Henri d'Orleans duc de valois) የሚባለው ፡ የፈረንሳይ ፡ መስፍን ፡ የኢትዮጵያን ፡ ወታደር ፡ እያመሰገነ ፡ የኢጣልያንን ፡ ወታደር ፡ በመንቀፍ ፡ በግብግብ ፡ ላይ ፡ ስለተናገረ ፡ የኢጣልያው ፡ መስፍን ፡(Compte de turin (Torino) የሚባለው ፡ በዚሁ ፡ ተናዶ ፡ የፈረንሳዊውን ፡ መስፍን ፡ እንደዘመኑ ፡ ልማድ ፡ የሻምላ ፡ ውጊያ ፡ ጠይቆት ፡ በዚሁ ፡ ሁለቱ ፡ ሲዋጉ ፡ የፈረንሳዊው ፡ መስፍን ፡ ቆሰለ ። ስለዚህ ፡ በማናቸውም ፡ ረገድ ፡ የፈረንሳይ ፡ መንግሥትና ፡ ሕዝብ ፡ የኢትዮጵያን ፡ ድል ፡ አድራጊነት ፡ በደስታ ፡ ተቀብሎታል ። አዲስ ፡ አበባ ፡ ያሉት ፡ ፈረንሳዮችም ፡ ደስታቸው ፡ ልክ ፡ እንደ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ነበር ፡ ይባላል ። በጦርነቱ ፡ ላይ ፡ ይልቁንም ፡ የዓድዋ ፡ ጦርነት ፡ ዕለት ፡ ካፒቴን ፡ ክሎሼት ፡ የሚባለው ፡ የፈረንሳይ ፡ ተወላጅ ፡ በመድፈኛ ፤ ክፍል ፡ ሆኖ ፡ ራሱ ፡ በኢትዮጵያውያን ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ መካከል ፡ ሆኖ ፡ በጀግንነት ፡ ሲዋጋ ፡ ውሏል ።

ወደ ፡ ኢጣልያ ፡ አገር ፡ እንመለስ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ሹመቱን ፡ በለቀቀው ፡ በክርስፒ ፡ እግር ፡ ዴ ፡ ሩዲኒ ፡ የሚባለው ፡ ተሾሞ ፡ ስለ ፡ ዐድዋ ፡ ድል ፡ እንዲመከር ፡ በምክር ፡ ቤቱ ፡ ስብሰባ ፡ ተደረገ ።

ገሚሱም ፡ የተረፈውን ፡ ወታደርም ፡ ቢሆን ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ልከን ፡ እንዋጋለን ፡ ሲል ፡ የቀረው ፡ ደግሞ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ መዠመሪያ ፡ አላጌ ፡ ፪ኛ ፡ መቀሌ ፡ ፫ኛው ፡ ፳ ፡ ሺህ ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ ዐድዋ ፡ ላይ ፡ አልቆብን ፡ አሁን ፡ ደግሞ ፡ ቀጥለን ፡ ስንልክ ፡ ድል ፡ የሆኑ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ ቅኝ ፡ አገርም ፡ አጥተን ፡ ኢጣሊያም ፡ በወታደር ፡ በጣም ፡ ትደኽያለች ፤ ስለዚህ ፡ በተቻለ ፡ ከንጉሡ ፡ ከዐፄ ፡ ምኒልክ ፡ ጋራ ፡ ዕርቅ ፡ አድርጎ ፡ አሥመራን ፡ ይዞ ፡ ከመቀመጥ ፡ በቀር ሌላ ፡ የሚሻል ፡ ነገር ፡ የለም ፡ ብለው ፡ ተናገሩ ።

የነዚህም ፡ አሳብ ፡ የተሻለ ፡ መሆኑን ፡ መላው ፡ የምክር ፡ ቤቱ ፡ ስለ ፡ ተቀበለው ፤ ጄኔራል ፡ ባራቲዬሪ ፡ ድል ፡ በሆነ ፡ በዚያው ፡ ሰሞን ፡ ጄኔራል ፡ ባልዲሰራ ፡ አሥመራን ፡ ብቻ ፡ እንዲከላከል ፡ ፲፰ ፡ ሺሕ ፡ የሚሆን ፡ ጦር ፡ እንደ ፡ ያዘ ፡ ከኢጣሊያ ፡ ተሳፍሮ ፡ ምጥዋ ፡ ደረሰ ። ጄኔራል ፡ ባራቲዬሪ ፡ ግን ፡ አሥመራ ፡ ላይ ፡ በወታደር ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ቀርቦ ፡ ተፈርዶበት ፡ ከሹመቱና ፡ ከማዕርጉ ፡ ተሻረ ።

ጄኔራል ፡ ባልዲሰራ ፡ ወዲያው ፡ እንደ ፡ ደረሰ ፡ ማጆር ፡ ሳልሳ ፡ የሚባለውን ፡ ዕርቅ ፡ እንዲያደርግና ፡ ወሰኑንም ፡ እንዲካለል ፡ ስለ ፡ ተማረኩትም ፡ ኢጣሊያኖች ፡ እንዲነጋገር ፡ ወደ ፡ ዐፄ ፡ ምኒልክ ፡ ላከው ። በኋላ ፡ ግን ፡ ውሉ ፡ ሳይፈጸም ፡ ዐፄ ፡ ምኒልክ ፡ ከዐድዋ ፡ ጦርነት ፡ በኋላ ፡ ፲፪ ፡ ቀን ፡ ያኽል ፡ ቈይተው ፡ ወደ ፡ ሸዋ ፡ ተመለሱ ። አዲስ ፡ አበባም ፡ በታላቅ ፡ የድል ፡ አድራጊነት ፡ ግርማ ፡ ታጅበው ፡ በሚያዝያ ፡ ፰ ፡ ቀን ፡ በደረሱ ፡ ጊዜ ፡ ሕዝቡ ፡ በደስታና ፡ በእልልታ ፡ ተቀበላቸው ፡ ወዲያውም ፡ ግዳይ ፡ ሲጣልና ፡ ሲፎከር ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለው ፡ ተገጠመ ።

ምኒልክ ፡ ተወልዶ ፡ ባያነሣ ፡ ጋሻ ፡
ግብሩ ፡ እንቍላል ፡ ነበር ፡ ይህን ፡ ጊዜ ፡ አበሻ ።
በሠራው ፡ ወጨፎ ፡ ባመጣው ፡ እርሳስ ፡
ተፈጠመ ፡ ጣሊያን ፡ አበሻ ፡ እንዳይደርስ ።
ምኒልክ ፡ ተጕዞ ፡ የምትጠይቁኝ ፡
ፊትም ፡ አላለፈ ፡ ኋላም ፡ አይተኝ ።
አባተ ፡ በመድፉ ፡ አምሳውን ፡ ሲገድል ፡
ባልቻ ፡ በመትረየስ ፡ ነጥሎ ፡ ሲጥል ፡
የጐጃሙ ፡ ንጉሥ ፡ ግፋ ፡ በለው ፡ ሲል ።
እቴጌ ፡ ጣይቱ ፡ እቴጌ ፡ ብርሃን ፡

ዳዊቷን ፡ ዘርግታ ፡ ስምዐኒ ፡ ስትል ።
ተማራኪው ፡ ባዙቅ ፡ ውሃ ፡ ውሃ ፡ ሲል ፡
ዳኛው ፡ ስጠው ፡ አለ ፡ ሠላሳ ፡ በርሜል ።
እንደ ፡ በላዔ ፡ ሰብእ ፡ እንደመቤታችን ፡
ሲቻለው ፡ ይምራል ፡ የኛማ ፡ ጌታችን ።
መድፉን ፡ መትረየሱን ፡ ባድዋ ፡ መሬት ፡ ዘርቶ ፡
እንክርዳዱን ፡ ነቅሎ ፡ ስንዴውን ፡ ለይቶ ፡
የተዘራውን ፡ ውል ፡ አጭዶና ፡ ወቅቶ ፡
ላንቶኔሊ ፡ አሳየው ፡ ፍሬውን ፡ አምርቶ ።
እንፋቀር ፡ ብሎ ፡ ለምኖ ፡ መሬት ፡
ንግድ ፡ ሊያሰፋበት ፡ ሊዘራ ፡ አታክልት ፡
እያመጣ ፡ ሊሰጥ ፡ ግብሩን ፡ ለመንግሥት ፡
ለንዙ ፡ ማረፊያ ፡ አገር ፡ ቢሰጡት ፡
ተጠማኝ ፡ ሰንብቶ ፡ ሆኖ ፡ ባለርስት ፡
ወሰን ፡ እየገፋ ፡ ጥቂት ፡ በጥቂት ፡
እውነት ፡ ርስት ፡ ሆነው ፡ ተቀበረበት ።
ባሕር ፡ ዘሎ ፡ መምጣት ፡ ለማንም ፡ አትበጅ ፡
እንደ ፡ ተልባ ፡ ሥፍር ፡ ትከዳለች ፡ እንጅ ፡
አትረጋምና ፡ ያለ ፡ ተወላጅ ።
የዳኛው ፡ አሽከሮች ፡ እየተባባሉ ፡
ብልት ፡ መቆራረጥ ፡ አንድነት ፡ ያውቃሉ ፡
አድዋ ፡ ከከተማው ፡ ሥጋ ፡ ቆርጠው ፡ ባሉ ።
የእስክንድር ፡ ፈረስ ፡ መቼ ፡ ተወለደ ፡
የምኒልክ ፡ ፈረስ ፡ በክንፎቹ ፡ ሄደ ፡
ደንገላሳ ፡ ሲዘል ፡ እየተጓደደ ፡
የሮማውን ፡ ኰራት ፡ በእግሩ ፡ አሰገደ ።
አገርህን ፡ ምኒልክ ፡ እንዳሁን ፡ ፈትሻት ፡
ባያይህ ፡ ነውና ፡ ጠላትህ ፡ የሚሻት ፡
እጁን ፡ ቀምሼ ፡ አላውቅ ፡ እያለ ፡ ሲያማህ ፡
ቀመሰና ፡ እጅህን ፡ መጥቶ ፡ ጠላትህ ፡
ሮም ፡ ላይ ፡ ተሰማ ፡ ለጋስ ፡ መሆንህ ።

በዚሁ ፡ ጦርነት ፡ ጊዜ ፡ ሊቀ ፡ መኳስ ፡ አባተ ፡ በያዙት ፡ መድፍ ፡ አነጣጥረው ፡ የኢጣሊያኖችን ፡ መድፍ ፡ ባፉ ፡ አግብተው ፡ ሰባብረውት ፡ ስለ ፡ ነበረ ፡ ስለርሳቸውና ፡ ስለ ፡ በጅሮንድ ፡ ባልቻ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለው ፡ ተገጠመላቸው ።

አባተ ፡ አባ ፡ ይትረፍ ፡ ነገረኛ ፡ አዋሻኪ ፡ ሰው ፡
ይህን ፡ መድፍ ፡ ከዚያ ፡ መድፍ ፡ አቈራረጠው ።
አበሻ ፡ ጉድ ፡ አለ ፡ ጣሊያን ፡ ወተወተ ፤
ዐይነ ፡ ጥሩ ፡ ተኳሽ ፡ በዋለው ፡ (ቧያለው) ፡ አባተ ።
ገበየሁ ፡ ቢሞት ፡ ተተካ ፡ ባልቻ ፤
መድፍ ፡ አገላባጭ ፡ ብቻ ፡ ለብቻ ።

በዐድዋ ፡ ዘመቻ ፡ የሞቱት ፡ ታላላቆቹና ፡ ለጊዜው ፡ ስማቸው ፡ የታወቀው ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለው ፡ የተጻፉት ፡ ናቸው ።

ደጃች ፡ በሻኽ ፡ አቦዬ ፡
ደጃች ፡ ማናየ ፡
ደጃች ፡ ጫጫ ፡
ፊታውራሪ ፡ ገበየሁ ፡
ፊታውራሪ ፡ ተክሌ ፡
ፊታውራሪ ፡ ዳምጠው ፡ ከተማ ፡
ፊታውራሪ ፡ ወልደ ፡ ሚካኤል ፡ ቢራቱ ፡
ቀኛዝማች ፡ ታፈሠ ፡ አባይነኽ ፡
ቀኛዝማች ፡ አባይነኽ ፡
ፊታውራሪ ፡ ሸንኰሩ ፡ (የደጃች ፡ በሻህ ፡)
ቀኛዝማች ፡ ተሰማ ፡ ወልዴ ፡
ቀኛዝማች ፡ በሻህ ፡ (የራስ ፡ መኰንን) ፡
ባላምባራስ ፡ በለው ፡
» ሰይፉ ፡
» አደራ ፡
አቶ ፡ ሙላቱ ፡ የፈረስ ፡ ዘበኛ ።